

WORLD POLITICS

Print Issn: 2383-0123

Online Issn: 2538-4899

Homepage: <https://interpolitics.guilan.ac.ir/>

Critique of the Model of Good Governance with Emphasis on the Concept of Social Inequality

Saeid Aghaeizadeh^{1*}  Vahid Ghasemi²  Ali Ghanbari³ 

1 *Corresponding Author*, Doctor of Sociology, University of Isfahan, Isfahan, Iran.
E-mail: sa.aghaezadeh@gmail.com

2. Professor of Sociology, Isfahan University, Isfahan, Iran. E-mail: v.ghasemi@ltr.ui.ac.ir

3. Assistant Professor of Sociology, University of Isfahan, Isfahan, Iran. E-mail:
a.ghanbari@ltr.ui.ac.ir

Article Info

Article Type:

Reserch Article

Keywords:

Good Governance
Model,
Social Inequality,
Theoretical Effort,
Adaptive Method

Article history:

Received June 10, 2023

Received in revised form

August 16, 2023

Accepted March 10, 2024

Published Online

March 17, 2024

ABSTRACT

This research seeks to answer the question, what are the theoretical and quantitative criticisms of the good governance model? From a methodological point of view, this research is a theoretical effort and a quantitative comparative method based on structural equation modeling using secondary data has also been used. According to the latest data output of the United Nations (2019), 193 countries are members of this organization, and the data required for this research were available for 103 countries and were selected as the research sample. Quantitative findings showed that the good governance model does not have a good fit, but it improves with the inclusion of the social inequality variable in the model. Also, in the theoretical dimension, despite the positive effects that the implementation of the good governance model can have, there are also criticisms that have been suggested to include indicators of corruption control, efficiency and effectiveness of the government, security, political stability and non-violence, rule of law, quality of regulation, accountability, accountability and the right to express opinions, citizen satisfaction, consensus-oriented, reducing social inequality, lack of domination and domination, transparency, adherence to the interests and wishes of citizens, public monitoring, welfare and social empowerment, meritocracy, freedom and enjoyment of rights and non-interference in the public and private domain should be added to the governance model evaluation criteria.

Cite this Article: Aghaeizadeh, S., Ghasemi, V., & Ghanbari, A. (2024). Critique of the Model of Good Governance with Emphasis on the Concept of Social Inequality. *World Politics*, 12(4), 189-219
doi: 10.22124/wp.2021.19692.2842



© Author(s)

Publisher: University of Guilan

DOI: 10.22124/wp.2021.19692.2842

1. Introduction

The challenge that exists in the theory of good governance is that its indicators theoretically do not have a logical framework to achieve the goals, and in terms of implementation, they cannot guarantee the improvement of conditions in all countries due to political, social and cultural differences and effective mechanisms. Based on this, the aim of the research is to criticize the model of good governance. Also, to theoretically examine the issue of reducing or eliminating social inequality through the implementation of good governance.

2. Theoretical framework

Some researches have dealt with political structures and their influence on governance mechanisms and inequality. Others emphasize aspects of income distribution, poverty reduction, and inequality. Researches have also been conducted in which variables such as governance quality, economic freedom index, gross domestic product and urbanization rate and inequality have been considered. The issue of public welfare has also attracted another aspect of research related to governance and social inequality. Corruption and its political and social effects and the shadow economy have become another part of social analysis and research in the field of inequality and governance. The current research will be different from past research in several ways. First, its main purpose is to criticize the model of good governance. Second, it will address social inequality, not just inequality of a particular kind. Third, in the analysis of the relationship between good governance and social inequality, in addition to the main indicators, conditions and mechanisms will also be emphasized. Despite the fact that the correct implementation of the good governance model may be able to provide the conditions to reduce social inequality, but because the score of the state of social inequality is not decisive in the average score of good governance published by the World Bank every year, it cannot be claimed that good governance is always a factor in reducing social inequality.

3. Methodology

From a methodological point of view, this research is a theoretical effort and a quantitative comparative method based on structural equation modeling using secondary data has also been used. According to the latest UN data output (2019), 193 countries are members of this organization. Among the member countries of the United Nations, all the data needed for this research were available for 103 countries that were selected as the research sample. The method and comparative analysis is used in the transition from general theories to structural theories, and this research also has a theoretical effort that leads to the criticism of structural theory.

4. Findings of Research and Discussion

In the theoretical and quantitative dimension, the good governance model has some shortcomings. One of the most important of them is that the issue of social inequality has not been directly addressed. The results of the good governance model fit evaluation show that the relative chi-square sizes are high and the RMSEA is also

very high. The relative chi-square index in this model shows that the empirical data of the World Bank and the theoretical model of good governance do not match. The RMSEA index in this model indicates a bad fit and the amount of difference between its size and the acceptable size is very high. In addition, comparing the parameters of government effectiveness, regulatory quality (laws and regulations), rule of law and corruption control showed that there is no significant difference between them and this indicates the weakness of the model. There are serious doubts about relying on the model of good governance to measure how to govern in countries. The evaluation of the measurement model of good governance and social inequality showed that, except for income inequality, other measures of factor loadings and coefficients of determination are high and strong. The fit indices have improved to a great extent, and although the size of the RMSEA has decreased significantly compared to the previous two models, its value is still high. Therefore, it can be argued that the inclusion of the social inequality variable in the good governance model can make it more acceptable.

5. Conclusion

With all the positive points that exist in the theory of good governance with emphasis on the World Bank indicators, the following criticisms are included: good governance requires that different viewpoints come together so that the good of society occurs with the maximum possible consensus. Consensus-oriented presence as an indicator in the good governance model can increase the possibility of adapting the model to the conditions of different countries. Creating equal opportunities in society is very important. Without considering the "reduction of social inequality" index, it cannot be claimed that a country has good governance. The model of good governance claims to be universal. Its implementation in different countries requires extensive political, cultural, security and economic changes that seem far from reach. At the same time, there are countries in the world like China that were able to make significant progress without it. Of course, it is not acceptable to ignore the general principles of good governance. Countries should have a proper understanding of their conditions in terms of good governance, and for this, it is necessary to identify the historical experience, culture and indigenous values. The adjective "good" in the model of good governance can be challenging because good and bad are value concepts. Removing the word "good" from the governance model can solve this problem. One of the reasons for the spread of corruption in the governance system of countries is the lack of transparency. The mechanism of all the programs and the process of activities should be obvious and the citizens can control and monitor them step by step whenever they want. By examining the level of citizens' satisfaction, we can also consider the hidden aspects of the functioning of the governance system. Efficiency and effectiveness complement each other and considering each without the other can be considered a deficiency. Measuring the effectiveness of the government is a very valuable task in the governance model, but this work will be

doubled by evaluating the effectiveness of the government. A country in the world cannot be considered to have good governance while not paying attention to its commitment to non-interference in the public and private spheres of citizens.

سیاست جهانی

شاپا چاپی: ۲۳۸۳-۰۱۳۳

شاپا الکترونیکی: ۴۸۹۹-۴۵۳۸

Homepage: <https://interpolitics.guilan.ac.ir/>

نقد مدل حکمرانی خوب با تأکید بر مفهوم نابرابری اجتماعی

سعید آقائی زاده^{۱*} و وحید قاسمی^۲ علی قنبری^۳

۱. نویسنده مسئول، دکتری جامعه‌شناسی دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. رایانامه: sa.aghaezadeh@gmail.com

۲. استاد جامعه‌شناسی دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. رایانامه: v.ghasemi@ltr.ui.ac.ir

۳. استادیار جامعه‌شناسی دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. رایانامه: a.ghanbari@ltr.ui.ac.ir

چکیده	درباره مقاله
این تحقیق به دنبال پاسخ به این پرسش است که چه نقدهایی بر مدل حکمرانی خوب به لحاظ تئوریک و کمی وارد است؟ از نظر روش شناختی، این پژوهش، تلاشی نظری است و از روش تطبیقی کمی مبتنی بر مدل‌سازی معادله ساختاری با بکارگیری داده‌های ثانویه نیز استفاده گردیده است. بنا به آخرین خروجی داده‌های سازمان ملل (۲۰۱۹) تعداد ۱۹۳ کشور عضو این سازمان هستند که داده‌های مورد نیاز این تحقیق برای ۱۰۳ کشور موجود بود و به عنوان نمونه تحقیق انتخاب شدند. یافته‌های کمی نشان دادند که مدل حکمرانی خوب از برازش مطلوبی برخوردار نیست اما با ورود متغیر نابرابری اجتماعی به مدل بهبود می‌یابد. همچنین در بعد نظری علی‌رغم آثار مثبتی که پیاده‌سازی مدل حکمرانی خوب می‌تواند داشته باشد نقدهایی نیز به آن وارد است که پیشنهاد شده است شاخص‌های کنترل فساد، کارایی و اثربخشی دولت، امنیت، ثبات سیاسی و عدم خشونت، حاکمیت قوانین مشروع، کیفیت تنظیم‌کنندگی، مسئولیت‌پذیری، پاسخ‌گویی و حق اظهار نظر، رضایت‌مندی شهروندان، اجماع‌محوری، کاهش نابرابری اجتماعی، عدم سلطه‌گری و سلطه‌پذیری، شفافیت، پایداری به منافع و خواست شهروندان، دیده‌بانی همگانی، رفاه و توان‌مندی اجتماعی، شایسته‌سالاری، آزادی و بهره‌مندی از حقوق و عدم مداخله در گستره همگانی و خصوصی به معیارهای ارزیابی مدل حکمرانی افزوده شوند.	نوع مقاله: مقاله پژوهشی کلیدواژه‌ها: مدل حکمرانی خوب، نابرابری اجتماعی، تلاش نظری، روش تطبیقی تاریخچه مقاله تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۳/۲۰ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۵/۲۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۲۰ تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۱۲/۲۷

استاد به این مقاله: آقائی زاده، سعید، قاسمی، وحید، & قنبری، علی. (۱۴۰۲). نقد مدل حکمرانی خوب با تأکید بر مفهوم نابرابری اجتماعی.

سیاست جهانی، ۱۲(۴)، ۱۸۹-۲۱۹. doi: 10.22124/wp.2021.19692.2842

© نویسنده(گان)

ناشر: دانشگاه گیلان



مدل حکمرانی خوب، به‌ویژه در چند دهه اخیر مورد توجه اندیشمندان اجتماعی و سیاسی قرار گرفته است؛ تا جایی که بر نظام‌ها و ساختارهای سیاسی ملی و جهانی سایه افکنده و حکمرانان را به توجه واداشته است. صرف‌نظر از جنبه‌های مثبتی که این نظریه دارد، در بعد نظری، اجرا و نیل به اهداف با چالش مواجه است. چالشی که در خود نظریه وجود دارد این است که شاخص‌هایش به لحاظ تئوریک برای نیل به حکمرانی خوب از چهارچوب منطقی مستدلی که جامع و مانع باشد برخوردار نیستند- به‌عنوان نمونه، انتظار می‌رود وضعیت نابرابری اجتماعی، یکی از شاخص‌های حکمرانی باشد که نیست- و به لحاظ اجرایی نیز نمی‌توانند بهبود شرایط در همه کشورها را- به‌دلیل تفاوت‌های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی کشورها و سازوکارهای مؤثر- تضمین کنند. یکی از مهم‌ترین وظایف و ویژگی‌های حکومت و دولت خوب، اجرای عدالت و کاهش نابرابری اجتماعی است. هرچند که ممکن است شاخص‌های حکمرانی خوب به‌ویژه کنترل فساد، اثربخشی دولت، حاکمیت قانون، کیفیت تنظیم‌کنندگی (قوانین و مقررات)، پاسخگویی و حق اظهارنظر به‌طور غیرمستقیم شرایط را برای کاهش نابرابری اجتماعی فراهم نمایند اما جای خالی وجود شاخصی تحت عنوان نابرابری اجتماعی در تئوری حکمرانی خوب احساس می‌شود. نقش حکمران‌ها در کاهش نابرابری و ایجاد عدالت اجتماعی در این نظریه برجسته نیست. چه‌بسا موارد دیگری نیز باشند که یا در این نظریه نادیده گرفته شده‌اند و یا کم‌رنگ هستند. حتی اگر شاخص‌های جامع و مانعی برای حکمرانی خوب در نظر گرفته شوند ممکن است سازوکارهایی در کشورهای مختلف وجود داشته باشند که نه‌تنها مانع دستیابی به اهداف حکمرانی خوب شوند بلکه گاهاً تبدیل به ابزاری برای سوءاستفاده‌های سیاسی گردند. ناشناخته ماندن مکانیسم اثر عوامل مختلف، منجر به بروز ابهاماتی در اثربخشی نظریه حکمرانی خوب و تردید در امکان ارائه نسخه‌ای جهان‌شمول از آن گردیده است. نابرابری اجتماعی در جوامع مختلف به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه و نقش ویژه دولت‌ها در ایجاد این شرایط قابل‌تأمل است. نابرابری اجتماعی پدیده‌ای پیچیده و بغرنج است و اجرای سیاست‌های کاهش نابرابری، بدون شناخت عوامل تأثیرگذار پیامدهای نامطلوبی به‌دنبال دارد. حکمرانی نقش مهمی در موفقیت استراتژی‌های توسعه در هر کشور دارد. پیشرفت، امنیت، رفاه اجتماعی و رضایت‌مندی جامعه تا حد زیادی به عملکرد مجموعه حکمرانی یک کشور بستگی دارد. اهمیت فرصت‌های برابر در جامعه به حدی است که می‌توان یکی از اهداف و وظایف عمده دولت را برقراری عدالت اجتماعی دانست. حتی می‌توان آن را جزء بارز و مشخص یک دولت کارآمد دانست و با توجه

به پیامدهای حاصله از دو الگوی دولت حداکثر و دولت حداقل، حضور حکمرانی خوب برای کاهش نابرابری‌ها لازم است. علی‌رغم نگاه مثبتی که به الگوی حکمرانی خوب در رابطه با کاهش نابرابری وجود دارد به نظر می‌رسد لزوماً حکمرانی خوب (بر اساس شاخص‌های تعریف شده الگوی حکمرانی خوب) به کاهش یا رفع نابرابری منجر نمی‌شود چرا که رابطه حکمرانی و نابرابری اجتماعی یک رابطه پیچیده است نه یک رابطه ساده و بدیهی. نابرابری اجتماعی، شاخص‌های متعددی در حوزه درآمد، سلامت، جنسیت و آموزش دارد که هر یک در ارتباط با وضعیت حکمرانی ویژگی‌های خاصی می‌یابند. حکمرانی خوب با شاخص‌های شاخص‌های کنترل فساد، اثربخشی دولت، حاکمیت قانون، کیفیت تنظیم‌کنندگی (قوانین و مقررات)، پاسخگویی و حق اظهار نظر و نابرابری اجتماعی با شاخص‌های درآمد، سلامت، جنسیت و آموزش متغیرهای این تحقیق هستند. این تحقیق به دنبال پاسخ به این پرسش است که چه نقدهایی بر مدل حکمرانی خوب به لحاظ تئوریک و کمی وارد است؟ از نظر روش‌شناختی، این پژوهش، تلاشی نظری است و البته از روش تطبیقی کمی مبتنی بر مدل‌سازی معادله ساختاری با استفاده از داده‌های ثانویه نیز استفاده گردیده است. پژوهش تطبیقی با پرسش‌هایی بزرگ سروکار دارد و واحدهای مشاهده و تحلیل خود را واحدهای میانی و کلان اختیار می‌کند. روش تطبیقی به توصیف و تبیین مشابهت‌ها و تفاوت‌های شرایط یا پیامدها در بین واحدهای اجتماعی بزرگ‌مقیاس مانند مناطق، ملت‌ها، جوامع و فرهنگ‌ها می‌پردازد. بنا به آخرین خروجی داده‌های سازمان ملل (۲۰۱۹) تعداد ۱۹۳ کشور عضو این سازمان هستند. از میان کشورهای عضو سازمان ملل متحد، تمامی داده‌های مورد نیاز این تحقیق برای ۱۰۳ کشور موجود بود که به‌عنوان نمونه تحقیق انتخاب شدند. تأکید این پژوهش بر آن است که عدم نابرابری، جزئی از شاخص‌های نظریه حکمرانی خوب در نظر گرفته نشده است گوااین که وجود یا عدم وجود نابرابری نقشی در بد یا خوب بودن حکمرانی ندارد. بر این اساس، هدف پژوهش آن است که با تلاشی نظری و با استفاده از خروجی‌های مدل‌سازی معادله ساختاری الگوی حکمرانی خوب را مورد نقد قرار دهد. همین‌طور به بررسی نظری موضوع کاهش یا رفع نابرابری اجتماعی از طریق پیاده‌سازی حکمرانی خوب (بر اساس شاخص‌های تعریف‌شده الگوی حکمرانی خوب) بپردازد. روش و تحلیل تطبیقی در گذار از نظریه‌های عمومی به نظریه‌های ساختاری کاربرد دارد و این پژوهش نیز تلاش نظری را پیش رو دارد که به نقد نظریه ساختاری منجر می‌شود. منطق پژوهش تطبیقی در درجه نخست بر این نکته تأکید دارد که اندیشه مکانیکی و ساده‌انگارانه به جهان اجتماعی با ماهیت واقعیت‌های این جهان سازگاری ندارد، زیرا الگوهای متفاوت توسعه و تحول موید الگوهای

محتمل و تصادفی است تا الگوهای جبری و تعین‌گرای تاریخی - اجتماعی. این منطق بر بیکربندی و درک روابط زنجیره‌ای و واکنشی در قالب رویکرد مسیر وابسته برای تحلیل‌های اجتماعی و تاریخی تاکید و این باور را دنبال می‌کند که آثار و پیامدهای بزرگ را همیشه نمی‌توان برحسب فرایندهای کوتاه‌مدت یا منحصر به فرد، متوازن و پیش‌بینی‌پذیر تبیین کرد، بلکه سیر تحول را باید زنجیره‌ای و احتمال‌گرایانه بررسی کرد و از نگاه تفریدی و انقطاعی پرهیز داشت. پارادایم تحقیق، فرائضاتی است زیرا دستیابی به بینش علمی بر اساس نقد نظری مدنظر است فارق از آن‌که مدل‌های آماری چندگانه و چندمتغیره نیز ابزارهای این تحقیق هستند.

۱. پیشینه پژوهش

ظرفیت‌های نظام سیاسی در جامعه و سازوکارهای سازش یا عدم سازش بین توسعه اقتصادی و سیاسی با نابرابری‌های اجتماعی در برخی پژوهش‌ها تاکید شده است. مظلوم و عظیمی (۱۳۹۱) در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند که آن‌چه در جامعه هند می‌تواند تعامل بین توسعه و دموکراسی در راستای کاستن از نابرابری‌های منزلتی و درآمدی و شاخص‌های کیفیت زندگی را بهبود بخشد، حکمرانی خوب و ایجاد زمینه‌های تقویت کنش دموکراتیک از سوی جامعه مدنی و نخبگان سیاسی است. بهبود ظرفیت اقتصادی در بستر جامعه مدنی فعال و دولت برخوردار از توان لازم، عامل ایجاد برابری در فرصت‌ها تلقی می‌شود. این نتیجه در بطن خود اشاره به این دارد که توجه به خواست‌های جامعه مدنی و وابستگی دولت‌ها به جامعه، یکی از ارکان اصلی رفع تبعیض‌های اجتماعی است؛ لذا می‌توان ادعا کرد ترکیب توسعه اقتصادی، دولت قدرتمند و با عزم توسعه که بستر ایجاد ظرفیت‌های نهادمند رقابت سیاسی و برابری قدرت و جامعه مدنی فعال را فراهم نماید، شرط لازم کاستن از تبعیض‌های اجتماعی و تحقق برابری فرصت‌های دسترسی به منابع درآمدی و منزلت اجتماعی خواهد بود. ناک (۱۹۹۹)، تأثیر متغیرهای خشونت سیاسی، آزادی مدنی و درجه‌بندی ریسک سیاسی را بر رشد اقتصادی و اشتغال مورد بررسی قرار داده است. برابر نتایج این تحقیق، حکمرانی خوب و آزادی اقتصادی منجر به افزایش استاندارد زندگی شده که این امر در کاهش فقر جهانی تأثیر دارد. حاکمیت قانون، اجرای قراردادهای و پیش‌بینی سیاسی، به‌طور مثبت با سرمایه‌گذاری و رشد اقتصادی ارتباط دارد. متغیرهایی که آزادی سیاسی را توصیف می‌کنند، یعنی سطوح نسبی دموکراسی، نیز با رشد ارتباط دارند؛ اما دیده می‌شود که این رابطه از رشد به دموکراسی، به ویژه از طریق سطح تحصیلات عالی جریان دارد و در سایر سطوح تحصیلی کم‌رنگ است. نتایج نشان‌دهنده این هستند که نابرابری درآمد تأثیر منفی بر رشد در همه مناطق

دارد. در بررسی موضوع حکمرانی، گاهاً بر رفع نابرابری از طریق عملکرد مناسب در توزیع درآمد، کاهش فقر و نابرابری تأکید می‌شود. خسروآبادی و همکاران (۱۳۹۵) در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند که موضوع حکمرانی خوب در عملکرد بلندمدت توزیع درآمد و کاهش نابرابری حائز اهمیت است. همچنین ارتباط منفی و معنادار میان شاخص‌های حکمرانی خوب و توزیع درآمد در دوره بلندمدت وجود دارد به‌گونه‌ای که توانایی دولت در فراهم ساختن نهادهای پشتیبان رشد و کاهش فقر و نابرابری در ایجاد حکمرانی خوب، امری حیاتی برای توسعه است. آن‌ها اثر شاخص‌های حکمرانی خوب بر توزیع درآمد را در ۵۳ کشور منتخب (شامل کشورهای منتخب جنوب غربی آسیا و کشورهای عضو سازمان همکاری و توسعه اقتصادی^۱) بررسی کردند. برابر نتایج تحقیق، توانایی دولت در فراهم ساختن نهادهای پشتیبان رشد و کاهش فقر و نابرابری در ایجاد حکمرانی خوب، امری حیاتی برای توسعه است و با توجه به این که کشورهای در حال توسعه بیشتر با چنین مشکلاتی دست و پنجه نرم می‌کنند و با نگرش به سطح پایین رفاه اجتماعی و بروز افزایش نابرابری‌ها و فقر در این کشورها، به‌ویژه کشورهای جنوب غرب آسیا، پیشنهاد کرده است که سیاست‌مداران و مدیران اقتصادی در این کشورها برای کاهش نابرابری و فاصله طبقاتی، توجه بیشتری به مقوله حکمرانی خوب داشته باشند.

نتایج تحقیق اکرم و همکاران (۲۰۱۱) که به بررسی تأثیر حکمرانی ضعیف و نابرابری درآمدی بر فقر در پاکستان طی دوره ۲۰۰۸-۱۹۸۴ پرداختند نشان داد که بین حکمرانی ضعیف، نابرابری درآمد و فقر در روند کوتاه‌مدت و بلندمدت رابطه مثبت وجود دارد. نتایج این تحقیق نشان‌دهنده رابطه قابل توجهی بین متغیرها است، به‌طوری‌که حکومت ضعیف و نابرابری درآمد منجر به افزایش فقر می‌گردد. فقر رابطه مثبت و معناداری با نابرابری درآمد در هر دو حالت کوتاه‌مدت و بلندمدت دارد که این امر نشان می‌دهد در صورت افزایش نابرابری درآمد، فقر نیز افزایش می‌یابد. فقر در درازمدت، رابطه مثبت و معناداری با حاکمیت ضعیف داشته، اما در کوتاه‌مدت، تأثیر قابل توجهی در فقر در پاکستان ندارد بنابراین می‌توان استدلال کرد حاکمیت ضعیف در درازمدت خسارت بیشتری بر کشورها وارد می‌کند.

سامارتو و همکاران (۲۰۰۴)، تأثیر حکمرانی خوب بر کاهش فقر در اندونزی را بررسی کردند که مطالعات آن‌ها نشان داد علت افزایش فقر، حکمرانی بد است. تحقیق نشان داد که سیاست‌های دولت نقش تعیین‌کننده در وضعیت معیشتی مردم و میزان برخورداری آن‌ها دارد. با جمع‌آوری شواهد پراکنده

^۱ OECD

در مورد چگونگی رفتار حکومت اندونزی، مطالعه نشان می‌دهد که تأثیرات نامطلوب حکومت‌داری بد به‌طور سیستماتیک بسیاری از مردم را تهدید می‌کند. تجزیه و تحلیل سیستماتیک در مورد تأثیر حکمرانی بد در فقر نشان داد مناطقی که حکمرانی خوب را تجربه کردند با کاهش سریع نرخ فقر و نابرابری مواجه شدند. تأکید بر متغیرهایی مانند کیفیت حکمرانی، شاخص آزادی اقتصادی، تولید ناخالص داخلی و نرخ شهرنشینی در پژوهش دیگری مشاهده شده است.

دل‌انگیزان و همکاران (۱۳۹۶) در تحقیق خود نشان دادند که در کشورهای با درآمد بالا متغیرهای کیفیت حکمرانی، شاخص آزادی اقتصادی، تولید ناخالص داخلی و نرخ شهرنشینی تأثیر منفی و معناداری بر نابرابری درآمدی دارند و نرخ تورم رابطه مثبت و معناداری با نابرابری درآمدی در این گروه کشورها دارد. در کشورهای با درآمد پایین متغیرهای کیفیت حکمرانی، شاخص آزادی اقتصادی و تولید ناخالص داخلی رابطه منفی با نابرابری درآمدی دارند. همچنین نرخ تورم و نرخ شهرنشینی رابطه مثبت و معناداری با نابرابری درآمدی دارد. میزان اثرگذاری شاخص کیفیت حکمرانی خوب در گروه کشورهای با درآمد پایین بیشتر از گروه کشورهای با درآمد بالاست. این امر نشان‌دهنده ضعیف بودن وضعیت حکمرانی خوب در گروه کشورهای با درآمد پایین است که بهبود آن در مقایسه با بهبود حکمرانی خوب در گروه کشورهای با درآمد بالا، می‌تواند اثرات بیشتری را بر ضریب جینی (در جهت کاهش نابرابری درآمدی) در گروه کشورهای با درآمد پایین داشته باشد. وجود نهادهای کارآمد و همچنین بستر اقتصادی مناسب دلیلی بر اثرگذاری بیشتر تولید ناخالص داخلی بر کاهش نابرابری در گروه کشورهای با درآمد بالا دانسته شده است. شاخص آزادی اقتصادی در هر دو گروه کشورها رابطه منفی با نابرابری درآمدی دارد، اما در گروه کشورهای با درآمد پایین این متغیر معنادار نشده است. دلیل آن‌را می‌توان در ساختار ضعیف اقتصادی و دخالت گسترده دولت در مسائل اقتصادی در این گروه کشورها جستجو کرد. در شرایط تورمی، بسیاری از مدیران و فعالان اقتصادی در جستجوی دستیابی به فرصت‌ها، رانت‌ها و امکانات سودآوری هستند که تورم ایجاد کرده و در این صورت مدیریت در فرآیند تولید و توزیع، کارایی اقتصادی و بالا بردن تدریجی بهره‌وری نیروی کار در اولویت قرار نمی‌گیرد. سودآوری سرمایه به‌خاطر وجود شرایط تورمی بر رفتار اقتصادی عاملین و نحوه تخصیص بین‌زمانی منابع اثرات نامطلوبی دارد. وجود انحصارات، مراکز نفوذ قدرت همراه با شرایط تورمی، سودآوری فعالیت‌ها و مشاغل غیرمولد و فعالیت‌های رانت‌جویانه را افزایش می‌دهد. نظام شهرنشینی و روند سریع آن در کشورهای با درآمد پایین، سبب هجوم گسترده به شهرها، پیدایش بخش خدمات متورم، بیکاری پنهان، معضل مسکن، مسائل

زیست‌محیطی، گسترش سکونت‌گاه‌های غیررسمی و مناطق حاشیه‌نشین شده که از عوامل مهم در افزایش نابرابری به‌شمار می‌آیند. رابطه منفی و معنادار میان کیفیت نهادی و نابرابری درآمدی بیان‌گر این نکته است که بهبود کیفیت نهادی در جامعه از طریق کاهش ریسک اقتصادی و مالی و نیز بهبود وضعیت حاکمیت قانون به گونه‌ای که وضعیت اقتصادی در آینده قابل پیش‌بینی باشد. می‌تواند به بهتر شدن شرایط نابرابری کمک کند. طی سال‌های اخیر شاخص توسعه انسانی بسط بیشتری یافته و در گزارش شاخص IHDI علاوه بر نابرابری درآمد به موضوع نابرابری‌های جنسیتی، آموزش و بهداشت نیز توجه شده است. نتایج حاصل از تحقیق سامتی و همکاران (۱۳۹۰) در خصوص تأثیر شاخص‌های حکمرانی خوب بر شاخص توسعه انسانی در کشورهای جنوب شرقی آسیا در طی دوره ۲۰۰۹-۲۰۰۰ میلادی نشان دادند که شاخص‌های حکمرانی خوب، اثر مثبت و معناداری بر شاخص توسعه انسانی دارند. اکثر کشورهای شرق آسیا رشد اقتصادی قابل‌توجهی را تحت رژیم‌های اقتدارگرا تجربه کرده‌اند. ارتباط بین حکومت‌های اقتدارگرا و عقب‌ماندگی اقتصادی که در آفریقا یا دیگر نقاط کاملاً واضح است، در کشورهای آسیایی اعتباری ندارد. این مسأله بیشتر به دلیل تعهد محکم آن‌ها به توسعه اقتصادی سریع، توانمندی مدیریتی قوی و روابط نهادینه با بنگاه‌های خصوصی، به‌علاوه توانایی آن‌ها در عرضه زیرساخت‌های اقتصادی اجتماعی، مدیریت صحیح اقتصادی، ارائه آموزش‌های اولیه و خدمات بهداشتی است که این موارد می‌توانند بر چگونگی وضعیت نابرابری اجتماعی در کشورها اثرگذار باشند.

هوینینو (۲۰۱۴) تأثیر حکمرانی خوب را بر بهبود مخارج بخش سلامت و بهداشت برای ۴۸ کشور آفریقایی طی دوره زمانی ۱۹۹۶ تا ۲۰۱۲ مطالعه کرد و نتایج نشان داد که مخارج بهداشتی سرانه در کنار شاخص حکمرانی، باعث بهبود بخش بهداشت و سلامت می‌شود. او نشان داد که نقش حکمرانی در بهبود کارایی هزینه‌های بهداشتی پیچیده است و قابل تفسیر نیست زیرا حکومت بر دو عامل اصلی هزینه‌های بهداشت عمومی تأثیری ندارد. اولاً، آمار ثبت‌شده هزینه‌های بهداشتی و اقدامات حکومت در این زمینه ناقص است و فقط بخشی از مقدار واقعی منابع و کیفیت آن‌ها را اندازه‌گیری می‌کند. ثانیاً، شاخص‌های بهداشتی حاکمیت از محدودیت‌های زیادی برخوردار است. با این حال مجموعه اقداماتی که دولت در زمینه سلامت عمومی انجام می‌دهد چنان‌چه بر مبنای الگوی حکمرانی خوب باشد تا حد زیادی می‌تواند منجر به بهبود این بخش گردد. برآوردی که ویرمانی و همکاران (۲۰۰۶) از تأثیر شاخص حکمرانی خوب بر کیفیت خدمات ارائه شده توسط دولت (کالاهای عمومی) در سه کشور آسیای جنوبی انجام دادند نشان داد که شاخص حکمرانی تأثیر مثبت و معناداری بر روی کیفیت خدمات ارائه شده

توسط دولت از جمله خدمات زیربنایی (از قبیل راه، آموزش و دادگستری) داشته است. برخی پژوهش‌ها، انواع نابرابری‌های اجتماعی را با موضوع کلی رفاه اجتماعی گره زده و سپس آن را در ارتباط با حکمرانی خوب مورد بررسی قرار داده‌اند. دانایی فرد و همکاران (۱۳۹۱) در مقاله‌ای با عنوان «تحول در رفاه ملی: آیا حکمرانی خوب نقش مهمی ایفا می‌کند؟» به این نتیجه رسیدند که بهبود مؤلفه‌های حکمرانی خوب منجر به ارتقای رفاه ملی می‌شود. ضمن آن‌که ارتقای حکمرانی خوب، زمینه ارتقای رفاه را از جهات کمی نظیر تولید ناخالص داخلی، آموزش، پژوهش، بهداشت و ... از یک طرف و جنبه‌های کیفی نظیر خوشبختی فراهم می‌آورد. در جمع‌بندی این پژوهش نوشته شد مشارکت و حمایت از حق تعیین سرنوشت، بهبود وضعیت بهداشت و آموزش، کاهش نابرابری‌های درآمدی و پیشگیری از فساد، مؤلفه‌های کمی و کیفی رفاه را ارتقا بخشیده و رضایت شهروندان را فراهم می‌نماید. مشارکت در جامعه مدنی از طریق ایجاد و تقویت زیرساخت‌های مادی، زمینه را برای رفاه روانی و جلب اعتماد افراد فراهم می‌نماید.

شفیق و حق (۲۰۰۶) نیز در مقاله خود با عنوان حکمرانی و نابرابری درآمد، تأثیر حکمرانی خوب را روی رشد اقتصادی و توزیع درآمد برای کشورهای عضو سارک طی دوره ۲۰۰۵-۱۹۹۶ بررسی کردند که نتایج حاکی از آن بود که شاخص‌های حکمرانی خوب، توزیع درآمد را بهبود می‌بخشند. نتایج نشان دادند که نظم و قانون، شرایط را بهبود می‌بخشد و موجب ثبات سیاسی در اقتصاد می‌گردد؛ در نتیجه محیط برای سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی مساعد می‌شود. هنگامی که فرصت‌های سرمایه‌گذاری را افزایش می‌دهد، سبب بیشتر شدن فرصت‌های اشتغال و کمک به بهبود نرخ رشد خروجی و حذف نابرابری می‌شود. برخی پژوهش‌ها بر موضوع حکمرانی، فساد و نابرابری تأکید کرده‌اند.

نتایج تحقیقی که کار و ساها (۲۰۱۲) با موضوع رابطه فساد، اقتصاد سایه‌ای و نابرابری درآمدی در بین ۱۹ کشور آسیایی انجام دادند نشان داد که شاخص ادراک فساد به متغیرهای کلان اقتصادی حساس است و با گسترش اقتصاد سایه‌ای در این کشورها، نابرابری درآمد افزایش می‌یابد. نابرابری اقتصادی، درجه تحصیلات بالا و اقتصاد سایه‌ای بزرگ، ویژگی‌های ماندگار کشورهای جنوب هستند. علاوه بر این، گسترش، شیوع و عمق فساد در اکثر این کشورها شرایطی را ایجاد کرده است که به موجب آن فعالیت‌های آزاد و منصفانه اقتصادی اغلب به عقب رانده شده است. در کنار آن، مکانیزم‌های اجرایی معمولاً به دلیل کمبود منابع برای نظارت و با توجه به تصمیم‌گیری‌های استراتژیک خاصی که توسط دولت انجام می‌شود، به‌طور ضعیفی عمل می‌کنند. شکست دولت در ایجاد فرصت‌های اقتصادی رسمی

اغلب منجر به نارضایتی می‌شود. دولت به‌منظور تسکین ناآرامی‌های سیاسی، از استراتژی نظارت و مقابله با فعالیت‌های غیرقانونی اجتناب می‌کند، مگر این‌که به واسطه لابی‌های رسمی مجبور شود. داده‌ها نشان دادند که گسترش اقتصاد سایه در کشورهای آسیای میانه ممکن است درآمد افراد و گروه‌هایی را افزایش دهد که در غیر این‌صورت بیکار می‌ماندند. جالب است که برابر نتایج این پژوهش، افزایش سطح فساد، از طریق گسترش اقتصاد سایه، نابرابری را کاهش می‌دهد. اگر چه با اجازه دادن به فعالیت‌ها در اقتصاد سایه، فساد بیشتر منجر به کاهش نابرابری درآمد می‌شود اما این نمی‌تواند انتخاب آگاهانه‌ای برای دولت‌های قدرتمند باشد.

در طرح تحقیقاتی که یودین (۲۰۱۰) در آن به بررسی تأثیر شاخص‌های حکمرانی خوب بر توسعه در بنگلادش پرداخته است نشان داده شده که حکمرانی خوب می‌تواند اولین پیش‌نیاز برای به حداقل رساندن فساد در این کشور باشد و با توجه به محرومیت این کشور از لحاظ شاخص نرخ باسواد، اجرای سیاست‌های حکمرانی خوب می‌تواند این کشور را به مسیر توسعه‌یافتگی سوق دهد. در بنگلادش عملکرد دولت و پارلمان رضایت‌بخش نیست. اگرچه قانون اساسی بنگلادش اجزای حکومت‌داری خوب را تضمین می‌کند، اما هنوز بسیاری از اجزای حکومت‌داری خوب مانند حاکمیت قانون، نظارت و حقوق اساسی بنیادین را اجرا نکرده‌اند. فقدان تصمیمات پایدار، توسعه محلی را با مشکل مواجه کرده است. بنگلادش غنی از منابع طبیعی است. در عرصه آموزش این کشور با چالش‌های جدی در مدیریت درست مواجه است. سطح سواد در این کشور بسیار پایین است. در پژوهش‌های مورد بررسی چند رویکرد اساسی قابل مشاهده است. برخی از آن‌ها بر ساختارهای سیاسی و تأثیر آن‌ها بر سازوکارهای حکمرانی و نابرابری پرداخته‌اند. تأکید بر قدرت، رقابت سیاسی، توسعه سیاسی، نقش دموکراسی و مشارکت سیاسی و نقش فعال نخبگان اجتماعی و سیاسی در این زمینه مورد توجه است. برخی دیگر، بر جنبه‌های توزیع درآمد، کاهش فقر و نابرابری تأکید می‌کنند. نقش حکمرانی در ایجاد یا رفع نابرابری در این تحقیقات برجسته است. تحقیقاتی نیز انجام شده‌اند که متغیرهایی مانند کیفیت حکمرانی، شاخص آزادی اقتصادی، تولید ناخالص داخلی و نرخ شهرنشینی و نابرابری در آن‌ها مورد توجه قرار گرفته است.

هریک از این متغیرها رابطه خاصی با بروز نابرابری اجتماعی دارند و به طریقی بر هم کنش دارند. طی سال‌های اخیر، شاخص توسعه انسانی بسط بیشتری یافته و در گزارش شاخص^۱ IHDI علاوه بر نابرابری درآمد به موضوع نابرابری‌های جنسیتی، آموزش و بهداشت نیز توجه شده است و این موضوعات دستمایه انجام برخی پژوهش‌ها گردیده است.

موضوع رفاه عمومی نیز جنبه دیگری از پژوهش‌های مرتبط با حکمرانی و نابرابری اجتماعی را به خود متمایل کرده است. این پژوهش‌ها تلاش می‌کنند تا رفاه عمومی را با مجموعه متغیرهای مرتبط با آن به موضوعات حکمرانی و نابرابری اجتماعی پیوند بزنند. فساد و آثار سیاسی و اجتماعی آن و اقتصاد سایه بخش دیگری از تحلیل‌های اجتماعی و تحقیقات عرصه نابرابری و حکمرانی را از آن خود کرده‌اند. در این پژوهش‌ها، فساد به عنوان یک علت برای برخی پدیده‌ها مانند حکمرانی بد و نابرابری مورد بررسی قرار گرفته در حالی که خود نیز معلول برخی علت‌های دیگر است و مکانیسم پیچیده‌ای از روابط را به وجود آورده است. در هر یک از این پژوهش‌ها به صورت خاص و گاه‌ا کلی به برخی از روابط بین حکمرانی و نابرابری توجه شده است. تحقیق جاری از چند جهت با تحقیقات گذشته متفاوت خواهد بود. اول این که مقصود اصلی آن نقد مدل حکمرانی خوب است. دوم، به نابرابری اجتماعی خواهد پرداخت نه فقط نابرابری از نوع خاص مثل نابرابری درآمد. سوم این که، در تحلیل رابطه بین حکمرانی خوب و نابرابری اجتماعی، علاوه بر شاخص‌های اصلی، شرایط و سازوکارهایی که در تلاش نظری به آن دست یافته می‌شود نیز مورد تأکید خواهند بود.

۲. مساعی نظری

شاخص‌هایی که بانک جهانی به‌طور سالانه مورد ارزیابی قرار داده و داده‌هایی که در رابطه با آن‌ها ارائه می‌کند امروزه ملاک ارزیابی کشورها در زمینه سطح حکمرانی خوب است. حکمرانی خوب شامل سازوکارها، فرآیندها و نهادهایی است که به‌واسطه آن شهروندان، گروه‌ها و نهادهای مدنی منافع خود را دنبال کرده، حقوق قانونی خود را اجرا می‌کنند، تعهداتشان را برآورده می‌سازند و تفاوت‌هایشان را تعدیل می‌کنند. آخرین شاخص‌های مورد بررسی در بانک جهانی شامل کنترل فساد، اثربخشی دولت، ثبات سیاسی و نبود خشونت، حاکمیت قانون، کیفیت تنظیم‌کنندگی (قوانین و مقررات)، پاسخگویی و حق اظهار نظر است (The official website of the World Bank, 2019). افلاطون اساساً سرشت انسان‌ها

1. Inequality-adjusted Human Development Index

را یکسان نمی‌دانست، نابرابری را طبیعی در نظر می‌گرفت و این عدم همسانی منجر به این می‌شود که تعدادی از افراد به قدرت و نفوذ بیشتری دسترسی داشته باشند و همین امر زمینه گسترش فساد را در حاکمیت و جامعه فراهم می‌نماید و این برخلاف شاخص کنترل فساد است. او دروغ مصلحت‌آمیز را به‌ویژه در حکمرانی جایز می‌دانست که به‌نظر می‌رسد هم می‌تواند زمینه فساد را فراهم کند و باعث سوءاستفاده برخی افراد گردد و هم فرصت آگاهی مردم از اقدامات زمام‌دارانشان را از آن‌ها می‌گیرد و به حاکمان اجازه می‌دهد که پاسخگو نباشند. افلاطون معتقد است حاکم باید فیلسوف یا پادشاه باشد. از آنجایی که در شیوه حکمرانی افلاطون، مردم کمترین نقشی ندارند قوانین حاکم بر جامعه نیز اصالت نمی‌تواند داشته باشند زیرا برخاسته از خواست عمومی جامعه نیستند؛ از سوی دیگر بدون مشارکت مردم اشرافیت دولت بر اوضاع به‌شدت کاهش می‌یابد بنابراین اثربخشی دولت که مورد توجه نظریه حکمرانی خوب است تا حد زیادی از بین خواهد رفت (Aqa Nazri, 2004: 65). از نظر ارسطو این مهم است که جامعه و مردم بافضیلت باشند، در آرامش زندگی کنند و امور به‌خوبی پیش برود. اعتدال بر جامعه حکم‌فرما باشد. همه این‌ها نشان‌دهنده اهمیت اثربخشی دولت در نگاه ارسطو است. با این حال برای او حاکمیت قانون اهمیت دارد و برای سیاست‌مدار نقش قانون‌گذار نیز قائل است و معتقد است که وی می‌تواند با وضع قوانین درست، عادات و رفتارهای خوب را در مردم ایجاد نماید. ارسطو معتقد است که نظام سیاسی خوب باید درصدد ایجاد عدالت و فضیلت باشد (Aristotle, 1998: 19). کنفوسیوس برای حکومت نقش حداقلی قائل است. او بر آزادی فرد و حق ملت بر دولت تأکید می‌کند بنابراین از نظر وی دولت باید در خدمت مردم باشد که این امر با شاخص پاسخ‌گویی و حق اظهارنظر انطباق دارد. او بیش از قانون بر نقش اخلاق حاکمان در اداره جامعه تأکید می‌کند و معتقد است که به‌جای وضع قوانین متعدد، حاکم باید با اخلاق و سیرت درست مردم را به رفتارهای درست رهنمون سازد؛ بنابراین او بهترین روش استقرار شاخص حاکمیت قانون را رفتار و عملکرد درست حاکمان می‌داند (Adler, 2013: 34).

فارابی کسی را شایسته ریاست بر مدینه می‌داند که فیلسوف- نبی باشد یعنی هم متکی به وحی و هم حکمت باشد. پس از آن ریاست را به‌ترتیب از آن رؤسای تابعه مماثل، حکومت فقیه یا پادشاهی، رؤسای سنت (دو نفر حکیم یا یک فقیه و دیگری متخصص) و رؤسای افاضل (شش نفر کارشناس) می‌داند؛ با این وصف فارابی برای مردم نقشی در انتخاب حاکم قائل نیست و مردم باید فرمان‌بردار باشند و با رئیس افاضل همکاری کنند. با این حال او به شاخص پاسخ‌گویی و حق اظهارنظر توجه دارد و حاکمان را

موظف به پاسخ‌گویی می‌داند. در نظر وی، مردم می‌توانند حاکمان را پیوسته در معرض پرسش، نظارت و انتقاد قرار دهند (Firouzjah and Barzegar, 2006: 66-67). ماکیاولی بر این باور بود که سیاست باید به‌طور کامل از مذهب جدا شود و دولت باید تنها بر اساس منافع اداره شود. او معتقد بود حکومت مطلقه سلطنتی تنها حکومتی است که می‌تواند نظم را برقرار کند و رشد و توسعه قدرت دولت را سبب گردد. او اهمیتی برای نقش مردم در حکومت قائل نیست اما از نظر وی حاکم باید نظر مردم را حتی با تزویر، ریاکاری و دروغ تأمین کند؛ بنابراین او قائل به شاخص پاسخ‌گویی و حق اظهارنظر مردم نیست بلکه به مدیریت افکار عمومی جامعه با هر وسیله‌ای باور دارد. در باور ماکیاولی، خصلت اخلاقی فرمان‌روا مهم نیست بلکه تصویری که مردم از او دارند بایستی اخلاقی جلوه کند. چیزی که برای ماکیاولی مهم است اداره بی‌دغدغه جامعه و نظم، امنیت و آرامش است و نمی‌توان ردپای شاخص‌های حکمرانی خوب را در نظریات وی پیدا کرد (Sarmast, 2009: 123-124).

از نظر جان لاک، شأن حکومت، تنها حفظ و حراست از حقوق انسان‌ها است. او می‌پندارد حاکمان چه خوب و چه بد، چه عادل و چه ظالم باید به یک اندازه کنترل شوند. در اندیشه لاک، حکومت تنها وکیل و کارپرداز مردم است؛ بنابراین استقرار چنین شرایطی منوط به وجود دولتی پاسخ‌گو است که فرصت اظهارنظر و نقد به شهروندانش می‌دهد. لاک معتقد به توزیع و سرشکن شدن قدرت بین قوای گوناگون بر مبنای قانون است تا بدین‌گونه چالش بین قدرت و حقوق مردم برطرف شود. بدین ترتیب در مدل لاک، همه شاخص‌های حکمرانی خوب را می‌توان دید. به‌علاوه عدالت و برابری نیز به‌عنوان یک شاخص مهم برای حکمران خوب در نظر گرفته می‌شود (Lock, 2008: 18-20). منتسکیو برای آزادی و حاکمیت قانون اهمیت ویژه‌ای قائل است. او قانون را سازوکار محوری برای برقراری آزادی از طریق پیوند بین حکومت و مردم در نظر می‌گیرد؛ با این وصف، شاخص کیفیت تنظیم‌کنندگی را می‌توان در نظریات وی برجسته کرد. به باور وی، تفکیک قوا مکانیسمی است که با تغییر روابط علی موجب می‌شود حکومت استبدادی نتواند ظهور کند. او با سازوکار حاکمیت قانون و تفکیک قوا تلاش می‌کند حاکمان را نسبت به وضعیت شهروندان در جامعه پاسخ‌گو نماید و نظر مردم را در ایجاد تغییرات تعیین‌کننده سازد که البته با این شرایط حضور شاخص کنترل فساد در الگوی مدنظر وی به‌خوبی قابل برداشت است (Moghimi, 2007: 119). روسو مشروعیت سیاسی حکومت را بر پایه رضایت شهروندان می‌سنجد و ضمن تأکید بر آزادی، شیوه شرکت شهروندان در مشروعیت‌دادن به حکومت را سازوکار آزادی و حکومت مطلوب می‌شناسد. او میان عدالت، برابری و آزادی پیوند عمیقی برقرار می‌کند و آزادی از نظر

وی، اطاعت از قوانینی است که افراد برای خود تجویز کرده‌اند. روسو تنها قوانینی که از سوی کل مردم پذیرفته شده‌اند را درست و عادلانه می‌داند. از نظر روسو، نظم مبتنی بر خرد مستلزم نابرابری اجتماعی-طبیعی و عدم آزادی مشروط انسان‌ها است و در آن رفتارهای اجتماعی مطابق مقررات اجتماعی صورت می‌گیرد (Rousseau, 2018: 78).

کانت با تکیه بر اصل آزادی، ایده «نظام کامل دولت» را طرح می‌کند. از نظر او دولت جامعه‌ای است انسانی که بر پایه اصلی اخلاقی بنا شده است و با طرح این ایده، نمونه‌ای کامل از نظم سیاسی را که در آن عدالت و آزادی در حد ایده‌آل و شایسته انسان رعایت می‌شود ترسیم می‌کند. کانت معتقد است که نظام جمهوری که بر اساس تقسیم‌بندی قوای قانون‌گذاری و اجرایی بنا شده است بهترین نظام سیاسی و حکومتی مدنی است که در صورت ایجاد هم‌نواپی و هماهنگی میان عناصر قانون، آزادی و قدرت می‌تواند زمینه‌های رفاه شهروندان را فراهم نماید و رشد اخلاقی آنان را موجب شود. اصل مرکزی نظریه عدالت کانت قانونی است که قانون عمومی عدالت نامیده می‌شود و می‌گوید «فقط بر طبق قانونی عمل کن که بر اساس آن تو در آن زمان بخواهی این قانون لزوماً قانونی عام برای همه افراد باشد» (Jamali and Manouchehri, 2001: 196). دو اصل شایستگی و مشارکت، اساس حکمرانی خوب از نظر میل است. تأکید بر سازوکار مشارکت به معنای تأکید بر شاخص پاسخ‌گویی و حق اظهار نظر است. در دیدگاه وی، برای استقرار حکمرانی خوب به سازمان‌دهی متعادل میان درست‌کاری و منافع کسانی که مشارکت می‌کنند و همچنین مهارت و تجربه کسانی که شهریاری می‌کنند نیاز است؛ بر این مبنا، سازوکاری لازم است که از طریق کیفی کردن تنظیم‌کنندگی این متعادل‌سازی را انجام دهد که منجر به کنترل فساد هم خواهد شد. بنابراین می‌توان شاخص‌های کیفیت تنظیم‌کنندگی و کنترل فساد را نیز در نظر میل پررنگ دید.

به‌باور میل، یک حکومت انتخابی که به‌درستی تحت نظارت است؛ هم در عمل و هم در نظر، بهترین شکل حکومت است و البته نظارت باید مبتنی بر قانون باشد؛ این‌جاست که می‌توان گفت شاخص حاکمیت قانون نیز در نظر میل اهمیت می‌یابد. او نابرابری اجتماعی را به‌شرطی که فایده آن برای جامعه قابل درک باشد می‌پذیرد (Mill, 2007: 17). آدام اسمیت (۱۳۵۷) بهترین دولت را دولتی می‌دانست که کمتر حکومت کند و کمتر در نظام معیشتی و اقتصادی جامعه دخالت کند. او دولت را دارای سه وظیفه تأمین امنیت خارجی کشور، تأمین امنیت داخلی کشور و تولید برخی از کالاهای عمومی و فراهم آوردن خدمات اجتماعی که بخش خصوصی به‌طرزی سودمند نتواند آن‌ها را تولید و یا ارائه نماید می‌دانست.

بنابراین می‌توان تفسیر کرد چنین دولتی از نظریه‌ی دارای شاخص اثربخشی مطلوب خواهد بود. اسمیت، نقش دولت برای کاهش نابرابری اجتماعی را تا حدی می‌پذیرد اما به سازوکار دست نامرئی معتقد است؛ آنانی که ثروتمند هستند توسط نیروی نامرئی هدایت شده تا ثروت خود را از طریق خیریه و یا از طریق پرداخت مزد بیشتر به کارکنان دوباره توزیع کنند و یا به گونه‌ای عمل کنند که نابرابری به حداقل ممکن برسد. تام پین چارچوب آزادی را توسط قانون مشخص کرد و قانون را بیان خواست اجتماع می‌دانست. از نظریه‌ی، انسان‌ها از لحاظ حقوقی برابر و هدف دولت تحقق حقوق مدنی است؛ این جاست که شاخص‌های برابری در حکمرانی بسیار بااهمیت است و حقوق مدنی زمانی محقق می‌شود که شاخص‌های ثبات سیاسی و عدم خشونت، کنترل فساد، اثربخشی دولت، حق اظهارنظر شهروندان و پاسخ‌گویی دولت مستقر باشند (Bakshaishi Ardestani, 2004: 51).

شوپنهاور دولت را در معنای حداقلی می‌پذیرد. به نظر او دولت برای ضایع نشدن حقوق مردم لازم است و البته باید سازوکاری برای نظارت بر دولت وجود داشته باشد و در این باره بر اصل تفکیک قوا تأکید دارد. برای عدالت، کنترل فساد لازم است و برای این که دولت فاسد و زورگو نشود باید پاسخ‌گو باشد و مردم هم حق اظهارنظر داشته باشند. سازوکار او، نظارت‌های چندلایه است که حتی ناظرین نیز مورد نظارت قرار داشته باشند (Schopenhauer, 2013: 33). هگل علاوه بر تأمین امنیت داخلی و خارجی، وظایف دفاع از حقوق همگان، تعیین بهای ضرورت‌های زندگی و کالاهایی که مصرف عمومی دارند، نظارت بر فعالیت‌های اقتصادی افراد، تأمین بهداشت همگانی، تعیین بهای کالاهای ضروری زندگی، آموزش افراد و حتی جبران خلأ خانواده‌ها در نثار عشق و عاطفه را نیز برای دولت قائل است. به‌طور کلی می‌توان همه شاخص‌های حکمرانی خوب و شاخص نابرابری را در دیدگاه هگل مد نظر قرار دارد (Hegel, 2001: 186). توکویل شرط آزادی و سوءاستفاده نشدن از قدرت را حاکمیت قانون می‌داند. او معتقد است به هیچ‌کس نباید قدرت مطلق داد چون هیچ فردی آن‌قدر بافضیلت نیست که قدرت مطلق را در دست داشته باشد و فاسد نشود؛ بنابراین علاوه بر شاخص حاکمیت قانون، شاخص پاسخ‌گویی و حق اظهارنظر نیز دارای اهمیت است. از نظر او، دموکراسی از این رو بر حق بوده که رفاه بیشترین تعداد آدمیان را تسهیل می‌کند (Aaron, 2017: 249).

جامعه بدون دولت و نظارت حکومت - جامعه کمونیستی - مدینه فاضله اندیشه مارکس است. مارکس، شکوفایی را فقط در فاز کمونیسم با هژمونی طبقه کارگر همراه با رفع تضادهای طبقاتی و محو ساختار دولت و حکومت می‌بیند (Bloom, 1994: 845). دورکیم نقش دولت در مدیریت نابرابری اجتماعی را

تعیین‌کننده می‌داند و راه‌کار وی ایجاد محدودیت در سازوکارهای ارت‌بری، برابری فرصت‌ها، قراردادهای استخدام عادلانه و ارتقای شاخص کیفیت تنظیم‌کنندگی است. او بر نقش نهادهای واسط در این زمینه تأکید می‌کند. برتری اخلاقی دموکراسی در این است که به شهروندان اجازه می‌دهد قوانین کشور را با هوشیاری بیشتری بپذیرند و دولت دیگر برای افراد همانند قدرتی بیرونی نیست (Kamali, 2000: 53). مفهوم دولت در دیدگاه ماکس وبر به سومین نوع سلطه یعنی سلطه عقلانی - قانونی مرتبط است. وبر به برابری اجتماعی توجه دارد و نقش حکمران در استقرار آن را می‌پذیرد. او استقرار حکمرانی خوب را با سازوکار موقتی بودن حاکمان، مطیع قانون بودن و نه مطیع صاحب‌منصبان بودن توسط مردم و عدم امکان دخالت دولت در حقوق فردی میسر می‌داند (Kraib, 2003: 212).

به‌باور راسل، دموکراسی اگر بر اساس مستحکمی استوار شده باشد جامعه را در برابر تلاطم‌ها ضمانت می‌کند. دموکراسی این امتیاز را دارد که مختصر توجهی به رفاه مردم می‌کند. دموکراسی حکومت خوب را تضمین نمی‌کند بلکه جلوی پاره‌ای از بدی‌ها را می‌گیرد (Russell, 2016: 205). دغدغه مارکوزه ایجاد جامعه‌ای است که نهادهایی که خودفرمانی را خفه می‌کنند دیگر نتوانند فرد را به بردگی بکشانند. با این وصف، حضور جدی شهروندان در عرصه سیاسی می‌تواند تعیین‌کننده باشد. شهروندان باید با دست‌یابی به خودشناسی از حقوق خود آگاهی یابند و برای آن بجنگند و تأمین نظرات و خواسته‌های خود را از حاکمان مطالبه کنند. مارکوزه، راه‌هایی از جامعه سرکوب‌گر را پیوند انتقاد با عمل انسانی می‌داند. به نظر او، امروزه منشأ سلطه و نابرابری اجتماعی نه نظام اقتصادی، بلکه نظام فرهنگی است (Marcuse, 2011: 360). پوپر بهترین شیوه حکمرانی را دموکراسی می‌داند و از نظر او، بزرگ‌ترین مزیت دموکراسی، امکان اعمال کنترل و نظارت دموکراتیک بر عملکرد حاکمان و صاحبان قدرت است. از نظر پوپر، مفهوم عدالت، معنای برابری در مسئولیت‌های شهروندی یعنی تقسیم محدودیت‌های آزادی، برابری در مقابل قانون و غیرجانبدارانه بودن رویکرد محاکم قضایی را به ذهن متبادر می‌سازد (McPherson, 2003: 20). از نظر آرنت، فقط در نظام جمهوری است که مردم می‌توانند به صورت مثبت و فارغ از هر فشار و اضطرار، آزادانه در حوزه عمومی و تصمیم‌گیری درباره سرنوشت مشترک و امور همگانی مشارکت کنند و تأثیرگذار باشند. با توجه به آرای آرنت دیده می‌شود که نیاز به شاخص پاسخ‌گویی و حق اظهارنظر در حکمرانی پررنگ است. او همچنین بر این باور است که شرط ایجاد حیطة عمومی قدرتمند، برابری افراد با یکدیگر است (Arendt, 2002: 38-39). از نظر دال، منظور از نظام پولی‌آرشی، به‌کارگیری سیاست‌های مشارکت‌پذیرانه و برنامه‌های بشردوستانه از سوی دولت است.

این نظریه، به مواردی مانند حق مشارکت سیاسی گسترده، حق مخالفان سیاسی، آزادی بیان، آزادی مطبوعات، حق رأی در انتخابات آزاد و عادلانه و تشکیل احزاب اپوزیسیون اشاره دارد. بنابراین موارد یادشده می‌توانند سازوکار حکمرانی مطلوب دال تلقی شوند. او معتقد است که سازوکارهایی مانند بخت، نهادینه‌شدن نابرابری به صورت فزاینده و آثار منفی تکنولوژی که باعث گسترش نابرابری در جامعه می‌شوند باید برچیده شوند و مداخله دولت را در زمینه رفع نابرابری ضروری می‌داند (Tohidfam, 2002: 306). رالز تلاش کرد نظریه عدالت خود را در لیبرالیسم بگنجانند. او ارزش‌های لیبرالی را ارزش‌های عینی می‌دانست و کوشید با بازسازی خویش آن‌را به‌مثابه الگویی نجات‌بخش معرفی کند. تنها جوامعی را که دارای ساختار دموکراتیک هستند می‌توان با اصول عدالت وی مورد سنجش قرار داد (Rawls, 2013: 21). تأکید کاستوریادیس بر ایجاد جامعه‌ای خودگردان است. جامعه خودگردان جامعه‌ای است که در آن همه تصمیم‌ها را جمعی می‌گیرد که موضوع تصمیم‌گیری‌ها هر بار به او مربوط می‌شود. در دیدگاه کاستوریادیس، آزادی و برابری بر یکدیگر دلالت دارند. هر فرد برای برخورداری از امکان برابر، اثربخش و واقعی برای مشارکت (در جامعه) نیازمند برخورداری از شروط و زمینه‌های لازم برای چنین مشارکتی است؛ بنابراین می‌توان گفت که او نقش حکمران را در کاهش نابرابری اجتماعی تأیید می‌کند (Castoriadis, 2002: 26).

از نظر جین شارپ، فقر، جنایت، ناکارآمدی بوروکراسی و تخریب محیط‌زیست، میراث رژیم‌های استبدادی هستند؛ اما به هر حال، سقوط این حکومت‌ها برای حل مشکلات مردمی که تا به امروز تحت ستم بوده‌اند، جامعه‌ای با سطح دموکراسی سیاسی بالاتر، آزادی‌های شخصی بیشتر و عدالت اجتماعی گسترده‌تری فراهم می‌کند. وی خشونت را راه‌حل مناسبی برای این موضوع نمی‌داند. شارپ بر فراهم نمودن زیربنای دموکراسی پایدار از طریق مکانیزم‌های ایجاد قانون اساسی دموکراتیک، محدود نمودن قدرت‌ها در جامعه در جهت سیاست دموکراتیک، انتخاب مسئولان شایسته و سیاست دفاعی و امنیتی دموکراتیک تأکید دارد (Sharpe, 1993: 27). در اندیشه هابرماس، دموکراسی به‌معنای نهادی کردن نظریه استدلال و مناظره از رهگذر نظامی از نظریه حقوق است که تضمین‌کننده حق مشارکت برابر برای هر فرد در فرایند قانون‌گذاری باشد؛ بر این اساس شاخص حاکمیت قانون در نگاه هابرماس شاخصی بااهمیت است. او همچنین نظریه دموکراسی مشورتی را ارائه می‌دهد که هدف آن ایجاد پیوندی میان دموکراسی و لیبرالیسم، یا به عبارتی تثویز کردن خوانشی از دموکراسی است که همزمان هر دو مؤلفه برابری و آزادی را درون خود داشته باشد (Nowzari and Imani, 2018: 209). از نظر آمارتیاسن

مردم‌سالاری خوب است اما نیاز به حراست و مراقبت مداوم دارد. او برای مشارکت سیاسی اهمیت زیادی قائل است. نهادهای احزاب، رسانه‌ها، عرصه‌های گفتگوی عمومی و گروه‌های اجتماعی سازوکارهای حراست از دموکراسی هستند. سن برای عدالت اجتماعی اهمیت ویژه‌ای قائل است. سن معتقد است توزیع برابر قدرت از جمله آرمان‌های مردم‌سالاری است. نظریات وی به‌طور کامل با شاخص‌های حکمرانی خوب و نابرابری اجتماعی هم‌خوانی دارد (Sen, 1999: 148). لاکلاو و موفه بر نقش حکمران در ایجاد برابری اجتماعی تأکید می‌کنند و از سوسیال‌دموکراسی دفاع می‌کنند. آن‌ها با دفاع از اصل آزادی و حمایت از سازوکار گفت‌وگوهای عمومی در نظر دارند آحاد جامعه بتوانند خواسته‌ها و نظرات خود را به‌راحتی و به‌نحوی مؤثر دنبال کنند که همین امر می‌تواند شاخص‌های حکمرانی خوب را تا حد زیادی بهبود بخشد. حمایت آن‌ها از سوسیال‌دموکراسی نشان‌دهنده تأکید آن‌ها بر برابری اجتماعی است (Laclau and Mouffe, 2001).

از نظر گیدنز (۱۳۷۳)، با توسعه بازانديشي اجتماعي در پهنه سياست، دولت‌ها ديگر به آساني نمي‌توانند با شهروندان‌شان به‌صورت رعایا برخورد کنند. تقاضا برای بازسازی سیاسی، از بین بردن فساد، و نیز ناخوشنودی گسترده از مکانیسم‌های سیاسی متعارف، بخشی از تجلی بازانديشي روزافزون اجتماعي به‌شمار می‌آیند. بر این اساس، نظام سیاسی- اجتماعی ملت- دولت، تنها پاسخ مناسب به مطالبه شهروندان جوامع مدرن است. گیدنز ایده راه سوم را مطرح می‌کند که در پی دراندازی طرح یک چپ جدید متناسب با تغییرات بزرگی مانند جهانی شدن، ظهور اقتصاد جدید و تحول در زندگی خصوصی مردم است که در جهان در جریان است. وی در نظریه راه سوم، به موضوع نابرابری اجتماعی توجه ویژه دارد چنان‌که در بعد بازسازی دولت رفاه به‌دنبال حمایت از گروه‌ها و افراد آسیب‌پذیر جامعه از طریق ارائه خدمات و با هدف کاهش نابرابری‌های اجتماعی است. به باور پتی، وظیفه دولت قانونی، حفظ و به حداکثر رساندن آزادی به‌مثابه عدم سلطه افراد است. دولت همچنین با این تعریف باید به‌دنبال برآورده کردن خیر عمومی باشد. در الگوی پتی مهم‌ترین حق زیر سلطه نبودن است و از این موضع می‌خواهد بین آزادی و ارزش برابری پیوند نزدیکی برقرار کند. پتی سازوکار تفکیک قوا را که با سازوکار نظارت همیشگی در معرض نقد و اصلاح مداوم باشد را مدنظر قرار می‌دهد (Petit, 2009: 24).

فوکویاما معتقد است لیبرال‌دموکراسی بهترین شیوه و شکل نهایی حکومت در جوامع بشری است. به باور وی، توسعه محصول برقراری توازن میان سه عامل دولت کارآمد و بری، حاکمیت قانون و پاسخ‌گویی دموکراتیک است. به گفته فوکویاما، اصلی‌ترین بازتوزیعی که دولت انجام می‌دهد، اعمال یکسان و برابر

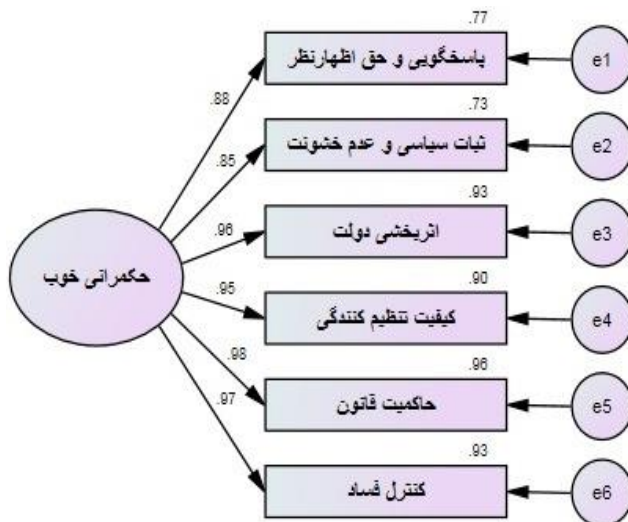
حقوق برای همگان- گوهر حاکمیت قانون- است. او دخالت مؤثر و کارآمد دولت در هدایت اقتصاد، اعمال حاکمیت قانون، مهار نیروهای سودجوی اقتصادی، انسانی کردن سرمایه‌داری از طریق ایجاد و تأمین حقوق برابر و امنیت برای مخالفان اقتصاد بازار را راز موفقیت می‌داند (Mohajer Sheikhi and Dabiri Mehr, 2018: 351). توماس پیوگی معتقد است نهادهای جهانی و نظمی که در حال حاضر در سطح جهانی آفریده‌اند نقش بسیار مهمی در ایجاد و تداوم فقر جهانی دارند، بنابراین تصحیح و تعدیل این نظم، سازوکاری است که بدون ضربه زدن به اساس آن می‌تواند این نقیصه را مرتفع کند. اصلاح این ساختارها اقتضای اصل عدالت در سطح جهانی است. بنابراین می‌توان گفت او علاوه بر شاخص‌های حکمرانی خوب، خواهان توجه به شاخص نابرابری اجتماعی در سیستم حکمرانی دولت‌هاست (Zarei and Babakhani, 2016: 48). جرمی والدرون در نظریات خود تأکید فراوانی بر قوه قانون‌گذاری و حاکمیت قانون در نظام حکمرانی دارد. او بر این باور است که ارزش اساسی حاکمیت قانون، پیش‌بینی‌پذیر ساختن امور و طبعاً امکان‌پذیر ساختن انجام برنامه‌ریزی برای افراد است. او بر سازوکاری تأکید دارد که اجازه ندهد نمایندگان، موکلان و نظر آن‌ها را نادیده بگیرند و یا نظر خود را بر خواست آنان ترجیح دهند. او سه‌گانه عدالت، آزادی و مالکیت را در اندیشه لیبرالی مفهوم‌پردازی می‌کند. سازوکار مورد نظر وی برای حکمرانی و برابری، قانون است (Waldron, 2018: 119).

از نظر هایک، آزادی شرط لازم برای تحقق نظم خودجوش و تکامل در جامعه است لذا افراد باید دسترسی برابر به آزادی منفی داشته باشند که از طریق قواعد قانونی غیرمشخص تضمین شده است. هایک بر این باور است که در بستر آزادی تحت حکومت قانون است که عدالت و رفاه جاری می‌شود. هایک با هرگونه برنامه‌ریزی در حوزه اجتماع و سیاست مخالف است و طرف‌دار انقباض دولت و انبساط جامعه مدنی است (Tohidfam, 2012: 47). بررسی پیشینه پژوهش و تلاش نظری ما را به این جمع‌بندی می‌رساند که تلاش برای رفع نابرابری یکی از آیتم‌های مهمی است که در ارزیابی عمل‌کرد حکمرانی‌ها مورد توجه است؛ در حالی که این مفهوم به‌عنوان یکی از شاخص‌های مدل در نظر گرفته نشده است. علی‌رغم این که اجرای درست مدل حکمرانی خوب ممکن است بتواند شرایط را برای کاهش نابرابری اجتماعی فراهم نماید اما به‌دلیل این که نمره وضعیت نابرابری اجتماعی در میانگین نمره حکمرانی خوب که هر ساله توسط بانک جهانی منتشر می‌شود تعیین‌کننده نیست نمی‌توان ادعا کرد همیشه حکمرانی خوب عاملی برای کاهش نابرابری‌های اجتماعی است که در این‌باره به تفصیل در بخش

بحث و نتیجه‌گیری پرداخته خواهد شد و این فرضیه که مدل حکمرانی خوب دارای کاستی‌های نظری است مورد تحلیل قرار خواهد گرفت.

۳. تجزیه و تحلیل یافته‌ها

در بخش تلاش نظری، نظریه‌های مختلف با رویکرد نقد مدل حکمرانی خوب طرح شد و در مطالعه هرکدام، مفهوم نابرابری اجتماعی نیز مورد توجه قرار داشت. نتایج آن بخش حاکی از آن بود که در بعد نظری، مدل حکمرانی خوب دارای کاستی‌هایی است و یکی از مهم‌ترین آن‌ها این است که موضوع نابرابری اجتماعی به‌طور مستقیم در آن مورد توجه قرار نگرفته است. این تحقیق لازم می‌داند که نمره کاهش نابرابری اجتماعی کشورها در نمره حکمرانی کشورها اثرگذار باشد تا نقش آن در شیوه حکمرانی کشورها برجسته شود. در این بخش، کاستی‌های مدل حکمرانی خوب از نظر کمی مورد تحلیل قرار گرفته است. برای ارزیابی برازش مدل حکمرانی خوب، مدل اندازه‌گیری آن بررسی شده است که نتایج آن به شرح ذیل است:



مدل ۱. ارزیابی مدل حکمرانی خوب

جدول ۲. معناداری مدل اندازه‌گیری شاخص‌های حکمرانی خوب

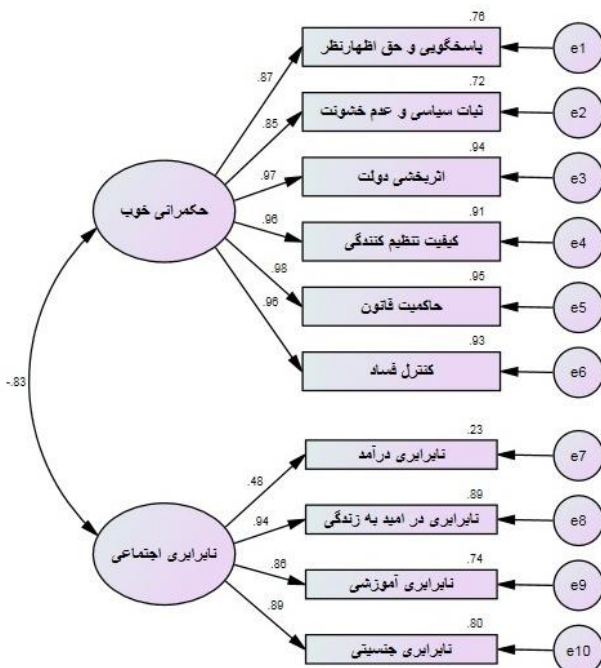
متغیر	معناداری	ضریب استاندارد	ضریب غیراستاندارد	مقدار بحرانی
پاسخگویی و حق اظهارنظر	۰.۰۰۱	۰.۸۸	۱	
ثبات سیاسی و عدم خشونت	۰.۰۰۱	۰.۸۵	۰.۹۱	۱۲.۱۵۸
اثربخشی دولت	۰.۰۰۱	۰.۹۶	۱.۰۶	۱۶.۲۱۷
کیفیت تنظیم‌کنندگی (قوانین و مقررات)	۰.۰۰۱	۰.۹۵	۱.۰۹	۱۵.۶۴۴
حاکمیت قانون	۰.۰۰۱	۰.۹۸	۱.۱۰	۱۷.۰۰۲
کنترل فساد	۰.۰۰۱	۰.۹۷	۱.۰۹	۱۶.۳۶۳

جدول ۳. شاخص‌های برازش مدل اندازه‌گیری حکمرانی خوب

CMIN/DF	CFI	PCFI	RMSEA
۵.۱۶۳	۰.۹۶۲	۰.۵۷۷	۰.۲۰۲

ارزیابی خروجی مدل بالا نشان می‌دهد که بارهای عاملی در سطح ۹۹ درصد اطمینان معنادار هستند. اندازه بارهای عاملی و همین‌طور ضرایب تعیین، بالا و قوی هستند. بررسی شاخص‌های برازش مدل نشان می‌دهند که اندازه‌های کای‌اسکوئر نسبی (هنجارشده) بالا بوده و RMSEA نیز بسیار بالاست. انتظار داریم شاخص‌های کای‌اسکوئر نسبی و RMSEA به ترتیب حداقل از ۵ و ۰.۰۸ کوچک‌تر باشند در حالی که این‌گونه نیست. شاخص کای‌اسکوئر نسبی در این مدل نشان می‌دهد که داده‌های تجربی بانک جهانی و مدل نظری حکمرانی خوب با هم انطباق ندارند. شاخص RMSEA در این مدل حاکی از بدی برازش است و میزان اختلاف اندازه آن با اندازه قابل قبول بسیار زیاد است. ضمناً مقایسه پارامترهای اثربخشی دولت، کیفیت تنظیم‌کنندگی (قوانین و مقررات)، حاکمیت قانون و کنترل فساد نشان داد که بین آن‌ها تفاوت معناداری دیده نمی‌شود و این نشان‌دهنده ضعف مدل است. با این وصف، در خصوص اتکای به مدل حکمرانی خوب برای سنجش چگونگی حکمرانی در کشورها تردید جدی

دارد. همان‌گونه که نتایج نشان دادند مدل حکمرانی خوب از برازش مطلوبی برخوردار نبود و یکی از نقدهایی که در این نوشتار بر این مدل ارائه شد عدم توجه به شاخص نابرابری اجتماعی در آن بود. به همین‌منظور مدل اندازه‌گیری حکمرانی خوب و نابرابری اجتماعی نیز ارزیابی شد تا دریابیم آیا با این شرایط برازش مدل بهتر خواهد شد یا خیر؛ که نتایج آن به‌شرح ذیل است:



مدل ۲. ارزیابی مدل اندازه‌گیری حکمرانی خوب و نابرابری اجتماعی

جدول ۴. معناداری مدل اندازه‌گیری شاخص‌های حکمرانی خوب و نابرابری اجتماعی

متغیر	معناداری	ضریب استاندارد	ضریب غیراستاندارد	مقدار بحرانی
پاسخگویی و حق اظهارنظر	۰.۰۰۱	۰.۸۷	۱	
ثبات سیاسی و عدم خشونت	۰.۰۰۱	۰.۸۵	۰.۹۱	۱۱.۹۹۴
اثربخشی دولت	۰.۰۰۱	۰.۹۷	۱.۰۷	۱۶.۲۶۴
کیفیت تنظیم‌کنندگی (قوانین و مقررات)	۰.۰۰۱	۰.۹۶	۱.۱۰	۱۵.۶۸۱
حاکمیت قانون	۰.۰۰۱	۰.۹۸	۱.۱۰	۱۶.۵۶۰
کنترل فساد	۰.۰۰۱	۰.۹۶	۱.۰۹	۱۵.۹۶۵
نابرابری درآمد	۰.۰۰۱	۰.۴۸	۱	
نابرابری در امید به زندگی	۰.۰۰۱	۰.۹۴	۲.۰۵	۵.۲۷۲
نابرابری آموزش	۰.۰۰۱	۰.۸۶	۲.۶۶	۵.۱۱۵
نابرابری جنسیتی	۰.۰۰۱	۰.۸۹	۰.۰۴	۵.۱۸۴

جدول ۵. شاخص‌های برازش مدل اندازه‌گیری حکمرانی خوب و نابرابری اجتماعی

CMIN/DF	CFI	PCFI	RMSEA
۳.۳۴۸	۰.۹۴۳	۰.۷۱۲	۰.۱۵۲

ارزیابی خروجی مدل بالا نشان می‌دهد که بارهای عاملی در سطح ۹۹ درصد اطمینان معنادار هستند. به جز نابرابری درآمد، سایر اندازه‌های بارهای عاملی و همین‌طور ضرایب تعیین، بالا و قوی هستند. بررسی شاخص‌های برازش مدل نشان می‌دهند که در مدل حاضر شاخص‌های برازش تا حد زیادی بهبود یافته‌اند و با این‌که اندازه RMSEA نسبت به دو مدل پیشین کاهش چشم‌گیری پیدا کرده است هنوز مقدار آن بالا است. انتظار داریم شاخص RMSEA حداقل از ۰.۰۸ کوچک‌تر باشد در حالی‌که این‌گونه نیست. بنابراین ورود نابرابری اجتماعی به مدل حکمرانی برازش مدل را بهتر کرده است. بر مبنای نتایج

به دست آمده می توان استدلال کرد که ورود متغیر نابرابری اجتماعی به مدل حکمرانی خوب می تواند آنرا قابل پذیرش تر نماید. این گونه، علاوه بر نتایج استدلال نظری درباره لزوم دیده شدن وضعیت نابرابری در مدل حکمرانی، نتایج کمی و آماری نیز چنین چیزی را تأیید می نمایند.

نتیجه گیری

با همه نکات مطلوب و فوایدی که در نظریه حکمرانی خوب- با تأکید بر شاخص های بانک جهانی- وجود دارد نقدهایی نیز به آن وارد است که با اصلاح آن، بهبود وضعیت حکمرانی و توسعه همه جانبه قابل دستیابی است که در ادامه به آن ها پرداخته می شود. شایان ذکر است که در این جا فقط به نقدهایی اشاره می شود که مرتبط با موضوع تحقیق باشد و از سایر موارد چشم پوشی می گردد. کمیسیون اقتصادی و اجتماعی ملل متحد برای آسیا و اقیانوسیه به شاخص اجماع محوری برای حکمرانی خوب اشاره کرده است که بانک جهانی در شاخص های خود به آن توجهی ندارد. در یک جامعه، بازی گران و دیدگاه های بسیاری وجود دارند که بر چگونگی جو حاکم و مواضع موجود نسبت به پدیده ها و تصمیم گیری ها، هدایت توده ها و مسیردهی به احساسات و نگرش های آنان، بسیج توده ها و امکانات، پذیرش و حمایت از نوآوری ها و ایده های جدید، جلب همکاری و همراهی رهبران دینی و سنتی، مدیریت افکار عمومی، ایجاد رونق در عرصه های اقتصادی، فرهنگی و سیاسی، جلب مشارکت عمومی، ایجاد موازنه در هیجانات نسبت به امور سیاسی و اقتصادی و ... تأثیر می گذارند. حکمرانی خوب مستلزم آن است که دیدگاه ها و منافع مختلف در جامعه به هم نزدیک شوند تا مصلحت جامعه و چگونگی دستیابی به آن با حداکثر اجماع ممکن مورد توافق قرار گیرد. بی توجهی به این امر مهم به ویژه در برخی کشورها، نه تنها پیاده سازی شاخص ها را با مشکل مواجه می کند بلکه حتی ممکن است نتایج آنرا به انحراف گسترده ای بکشاند. حضور اجماع محوری به عنوان شاخص در مدل حکمرانی خوب می تواند امکان سازگاری مدل با شرایط کشورهای مختلف را افزایش دهد.

می توان گفت یکی از مهم ترین وظایف و ویژگی های حکومت و دولت خوب، اجرای عدالت و کاهش نابرابری اجتماعی است. هر چند که ممکن است برخی از شاخص های حکمرانی خوب به طور غیرمستقیم شرایط را برای کاهش نابرابری اجتماعی فراهم نمایند اما جای خالی وجود شاخصی تحت عنوان «کاهش نابرابری اجتماعی» در مدل حکمرانی خوب احساس می شود. نقش حکمران ها در کاهش نابرابری و ایجاد عدالت اجتماعی در این مدل برجسته نیست. ایجاد فرصت های برابر در جامعه بسیار با اهمیت است. لزوماً حکمرانی خوب (بر اساس شاخص های تعریف شده الگوی حکمرانی خوب) به کاهش یا

رفع نابرابری منجر نمی‌شود. نابرابری اجتماعی، شاخص‌های متعددی در حوزه درآمد، سلامت، جنسیت و آموزش دارد. نبود شاخص «کاهش نابرابری اجتماعی» در مدل حکمرانی خوب باعث می‌شود جنبه‌های مختلف نابرابری در نظام حاکمیتی و اداره کشور نادیده گرفته شود. داده‌های بانک جهانی (۲۰۱۹) می‌توانند در این باره به ما دید تحلیلی گسترده‌تری بدهند.

میانگین رتبه درصدی کشور آذربایجان از نظر شاخص‌های حکمرانی، ۲۸.۲۰ درصد است که جایگاه بسیار پایینی را نشان می‌دهد این در حالی است که متوسط شاخص نابرابری درآمد در این کشور به میزان ۸.۹ درصد است که نشان‌دهنده سطح بسیار خوبی از برابری درآمدها است و از همه کشورهای توسعه‌یافته وضعیت بهتری دارد. همچنین بنا به گزارش توسعه انسانی سازمان ملل (۲۰۱۹)، نابرابری آموزشی در این کشور ۵.۳ درصد اعلام شده که در حد کشورهای توسعه‌یافته است. کشور مالتا از کشورهای دارای رتبه خوب در حکمرانی است که در سال ۲۰۱۹ رتبه ۷۸.۲۴ درصد را از آن خود کرده است. این کشور از نظر برابری درآمدها، سلامت (امید به زندگی) و آموزش هم وضعیت خیلی خوبی دارد در حالی که از نظر نابرابری جنسیتی با نمره ۰.۱۷۵ وضع نامطلوبی را رقم زده و نسبت به کشورهای هم‌سطح خود تا وضعیت مطلوب فاصله بسیاری دارد. آمریکا نیز در همین دوره نمره ۸۱.۸۷۴ در حکمرانی گرفته که در سطح بسیار بالاست اما نابرابری درآمد در این کشور به میزان ۲۷.۱ درصد و نابرابری جنسیتی با ۰.۹۲۶ بسیار زیاد و قابل تأمل است. نابرابری جنسیتی در آمریکا از نابرابری جنسیتی در کشور یمن (۰.۷۹۵) با نمره حکمرانی ۲.۳۴۱ که پایین‌ترین در دنیا است نیز بیشتر است.

مقایسه کشور بلاروس با نمره حکمرانی پایین (۳۶.۶۵۳) با آمریکا این موضوع را بهتر نشان می‌دهد به طوری که نابرابری درآمد در بلاروس ۱۰.۸ و نابرابری جنسیتی در آن کشور برابر با ۰.۱۱۸، وضعیت به مراتب بهتری نسبت به آمریکا با نمره حکمرانی بالا دارد. همچنین ایران با این که نمره حکمرانی پایینی دارد (۱۶.۰۶۵)، از نابرابری درآمد و نابرابری جنسیتی به مراتب کمتری نسبت به آمریکا برخوردار است به طوری که شاخص نابرابری درآمد در ایران ۱۹.۷ درصد و نابرابری جنسیتی نیز ۰.۴۵۹ است. کشور بوتسوانا با نمره حکمرانی ۷۱.۰۳۱ در سطح بالاست اما از نظر نابرابری آموزشی (۲۳.۳ درصد) و نابرابری سلامت (نابرابری امید به زندگی) (۱۹.۴ درصد) در شرایط بسیار نامطلوبی به سر می‌برد. جالب این‌جاست که نابرابری در امید به زندگی آن از کشور گواتمالا نیز با نمره حکمرانی ۲۷.۳۴۵ درصد و نابرابری در امید به زندگی ۱۴.۶ درصد بیشتر است. همچنین نابرابری امید به زندگی در آن با ۱۹.۴ از نابرابری امید به زندگی کشور ونزوئلا (۱۷.۱) با نمره حکمرانی ۴۸.۳۵ هم بیشتر است و نابرابری جنسیتی

آن‌ها چندان با هم تفاوتی ندارد. این موارد برای ما روشن می‌سازند که بدون در نظر گرفتن شاخص «کاهش نابرابری اجتماعی» نمی‌توان ادعا کرد کشوری از حکمرانی خوبی برخوردار است در حالی که این شاخص، جزئی از شاخص‌های مدل حکمرانی خوب در نظر گرفته نشده است گویا که وجود یا عدم وجود نابرابری نقشی در بد یا خوب بودن حکمرانی ندارد.

نقد دیگری که بر مدل حکمرانی خوب وارد است ادعای جهان‌شمول بودن آن است. پیاده‌سازی مدل حکمرانی خوب در کشورهای مختلف نیازمند ایجاد تغییرات گسترده سیاسی، فرهنگی، امنیتی و اقتصادی در آن‌هاست که اگر نگوییم دست‌نیافتنی است؛ دست‌کم امری دور از دسترس به نظر می‌رسد. در عین حال کشورهایی در دنیا هستند که توانستند بدون توجه خاصی به این مدل پیشرفت‌های چشمگیری داشته باشند. برای این ادعا می‌توان کشور چین را مثال زد. البته نادیده گرفتن اصول کلی حکمرانی خوب نیز قابل پذیرش نیست. از این‌رو، کشورها باید درک درستی از شرایط خود در زمینه حکمرانی خوب داشته باشند و برای این کار، شناسایی تجربه تاریخی یک کشور و فرهنگ و ارزش‌های بومی آن امری مهم و ضروری است.

صفت «خوب» در مدل حکمرانی خوب می‌تواند چالش برانگیز باشد چراکه خوب و بد مفاهیمی ارزشی هستند و هنگامی که ما آن‌ها را درباره چیزی یا کسی به کار می‌بریم خواه ناخواه دست به قضاوت و ارزش‌گذاری زده‌ایم. می‌توان گفت خوبی امری کاملاً نسبی است؛ چنان‌که ممکن است چیزی به نظر کسی زیبا آید و در نظر فرد دیگر زشت، یا این‌که به مرور زمان نظر افراد درباره خوب یا بد بودن چیزی تغییر کند. توجه به این امر بااهمیت است چراکه در محافل علمی و همچنین افکار عمومی، گزارش‌ها و آمارهای بانک جهانی در موضوع حکمرانی خوب مورد استناد قرار می‌گیرند و این‌گونه القا می‌شود که خوب و بد بودن وضعیت حکمرانی در یک کشور بر این اساس تعیین می‌گردد و اقدامات بانک جهانی می‌تواند اعمال سلیقه و گاهی تحمیل سلیقه برداشت شود. حذف واژه خوب از مدل حکمرانی می‌تواند این مسأله را برطرف کند.

کشورهایی با ویژگی‌های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی متفاوت در اجرای مدل با چالش‌هایی مواجه می‌شوند و ناگزیر می‌شوند راه بسیار طولانی را بپیمایند. رویکرد نظریه‌پردازان حکمرانی خوب ایجاد تغییرات ساختاری در دولت منطبق با مبانی سرمایه‌داری، اومانیسیم و لیبرالیسم است تا زمینه برای توسعه اقتصادی مورد نظر پدید آید و از شکست طرح‌های توسعه‌ای جلوگیری شود. هرچند می‌توان پذیرفت که اشکالات جدی در سیستم حکمرانی برخی کشورها وجود دارد که امکان بهبود را فراهم نمی‌کند با

این حال اگر تصور کنیم با توجه به چند شاخص می‌توان همه زیرساخت‌های معیوب را برای حکمرانی خوب فراهم کرد دچار اشتباه شده‌ایم چراکه حکمرانی هر کشور ریشه در مجموعه‌ای از ویژگی‌های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی آن دارد که با پیاده‌سازی چند شاخص تغییر چندانی نمی‌کند. واقعیت این است که هرچقدر کشوری بتواند با رویکرد درست، روش حکمرانی خوب را در پیش بگیرد باز هم مواضع نظام سلطه جهانی نسبت به آن کشور تعیین‌کننده خواهد بود. شایسته است سازمان ملل و بانک جهانی به‌عنوان سازمان‌هایی بی‌طرف و پشتیبان منافع همه کشورها عمل کنند و در این رابطه وجود شاخص عدم سلطه‌گری و سلطه‌پذیری می‌تواند در مدل حکمرانی مفید واقع شود و در ارزیابی کشورها ملاک قرار گیرد. دولت‌های دارای خوی سلطه‌گری و همین‌طور دولت‌های سلطه‌پذیر و وابسته نمره منفی خواهند گرفت که این نمره در امتیاز کل حکمرانی آنان اثرگذار خواهد بود. با این وصف، دولت‌هایی که با سلطه‌پذیری و وابستگی منافی را کسب می‌کنند و همین‌طور دولت‌های سلطه‌گر با استعمار نوین نخواهند توانست با غارت منابع و منافع کشورهای سلطه‌پذیر، ژست پیشرفت و برخورداری از حکمرانی خوب بگیرند. اهمیت دادن به این شاخص می‌تواند به عدالت و برابری جهانی نیز کمک کند.

با این‌که موضوع شفافیت در برخی سازمان‌های بین‌المللی مورد توجه قرار گرفته است اما در شاخص‌های حکمرانی خوب گنجانده نشده است. می‌توان گفت یکی از دلایل گسترش فساد در نظام حکمرانی کشورها و عدم تعهد در سیستم قانون‌گذاری، اجرایی و نظارتی آن‌ها نبود شفافیت است. وقتی شفافیت نباشد ممکن است دولت‌مردان از قدرت خود سوءاستفاده کنند و پشت نقاب خود را مخفی نمایند. سازوکار تمام برنامه‌ها و روند فعالیت‌ها باید در منظر عمومی باشد و شهروندان بتوانند هر زمان اراده کنند بر گام به گام آن‌ها اشرافیت داشته باشند و نظارت کنند. وجود شاخص شفافیت، تقویت‌کننده شاخص پاسخ‌گویی و حق اظهار نظر نیز خواهد بود.

نادیده گرفتن آزادی زمینه را برای حکمرانی بد فراهم می‌کند چراکه با کنش شعاری نسبت به این پدیده، امکان پیچاندن عناصری از آزادی با پروپاگاندا فراهم می‌شود و آزادی در لفافه منافع اختصاصی گروه‌ها ناقص می‌شود. در صورت تحقق آزادی واقعی شهروندان، این امکان فراهم می‌آید که آن‌ها بتوانند از طریق کانال‌های تعیین‌شده نسبت به پیگیری خواسته‌های خود اقدام کنند و نسبت به کج‌روی‌هایی که در عرصه‌های مختلف سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و ... ممکن است در جامعه رخ دهد واکنش مناسب و به‌هنگام نشان دهند. گسترش آزادی در جامعه، فرصت‌های نابرابر اجتماعی را از بین می‌برد. در

جوامعی که آزادی‌های مدنی بیشتری وجود دارد، حکومت‌ها نسبت به تأمین نیازهای اولیه مردم پاسخ‌گوتر هستند، چراکه آن‌ها سیاست‌هایی را انتخاب خواهند کرد که انباشت سرمایه انسانی را افزایش می‌دهد. اگر نتوان خود آزادی را به‌عنوان شاخص در نظر گرفت نباید آن‌را به یک شاخص ناکارآمد فروکاست. آزادی مدنی، آزادی سیاسی، آزادی اندیشه و عقیده، آزادی بیان، آزادی رسانه‌ها، آزادی دستیابی به اطلاعات، آزادی انتخاب، آزادی اقتصادی، آزادی احزاب و گروه‌ها، آزادی ارتباط، آزادی انتخاب محل زندگی و ... موارد مهمی هستند که یک حکمران باید حتماً برای میزان احترامی که به آن‌ها قائل است و میزان تلاشی که برای تحقق آن‌ها می‌کند مورد سنجش قرار گیرد. با وجود این‌که بسیاری از کشورها در این زمینه با چالش‌های اساسی مواجه هستند و نمی‌توان ضمانت داد که پیاده‌سازی مدل فعلی حکمرانی خوب به این خواسته‌ها و حقوق منجر شود.

دیده‌بانی همگانی یکی از شاخص‌های مهم برای بهتر شدن حکمرانی است. هرچند شاخص پاسخ‌گویی و حق اظهارنظر تا حدی این کارکرد را دارد اما وجود یک سازوکار مدون برای نظارت مداوم و مستمر بر حکمران ضروری به‌نظر می‌رسد که در مدل حکمرانی خوب مورد توجه قرار نگرفته است. با نظارت مداوم و مستمر، نه‌تنها می‌توان جلوی کج‌روی‌ها و کژکاری‌ها در سیستم حکمرانی را گرفت بلکه با تقویت سازوکار پیشگیری، می‌توان هزینه‌های مادی و معنوی آن را نیز کاهش داد. همیشه پیشگیری بهتر از درمان است و توجه به این اصل می‌تواند رشد و بالندگی دولت و جامعه را سبب گردد.

شایسته‌سالاری شیوه‌ای از حکومت یا مدیریت است که در آن مسئولان و کارکنان بر مبنای توانایی و شایستگی‌شان برگزیده می‌شوند. سامان شایسته‌سالار سامانی است که در آن افراد مناسب در مکان و زمان مناسب منصوب شده و از آن‌ها بهترین استفاده در راستای اهداف فردی، سازمانی و اجتماعی می‌شود. می‌توان مفهوم شایستگی را با آیتم‌هایی مانند تحصیلات، تجربه، داشتن ایده و برنامه، ارزیابی‌های مداوم بر اساس چک‌لیست‌های مدون و پیشینه و رزومه کاری محدود و روشن کرد. در مدل حکمرانی خوب به شاخص اثربخشی دولت و کیفیت تنظیم‌کنندگی اشاره شده است که تا حد زیادی می‌تواند بستر شایسته‌سالاری را فراهم کند اما کافی نیست و توجه مستقیم به این مفهوم می‌تواند فواید بیشتری را به‌همراه داشته باشد.

مورد مهمی که در مدل حکمرانی خوب مورد غفلت قرار گرفته است رضایت‌مندی شهروندان است. یک نظام حکمرانی هرچقدر که در زمینه‌های مختلف اقدامات خوبی انجام داده باشد تا زمانی که نتواند رضایت شهروندان را کسب کند نمی‌توان از آن به نیکی یاد کرد. رضایت شهروندان شاخصی کلیدی

برای داوری درباره یک نظام حکمرانی است. با بررسی میزان رضایت شهروندان می‌توان زوایای پنهان عملکرد نظام حکمرانی را نیز در نظر گرفت؛ مواردی که شاید با چند شاخص نتوان آن‌ها را سنجید و زیر چتر مطالعه قرار نمی‌گیرند. زمانی می‌توان خروجی کنش نظام حکمرانی را سنجید که نتیجه مجموعه اقدامات پیدا و پنهان آن با سنجش میزان رضایت‌مندی شهروندان آشکار گردد. نقد دیگری که به مدل حکمرانی خوب وارد است توجه نکردن به شاخص امنیت است. انسان‌ها برای این که امنیت خود را تأمین کنند دولت را به وجود آوردند بنابراین یکی از مهم‌ترین دلایل ایجاد دولت و نظام حکمرانی، تأمین امنیت است. یکی از وظایف اصلی نظام حکمرانی تأمین امنیت خارجی و داخلی کشور است که در نظر گرفته نشدن آن به‌عنوان شاخصی مهم در مدل حکمرانی نقص جدی به ارزیابی‌های مدل از چگونگی حکمرانی کشورها وارد می‌کند.

برداشتی که از مفهوم قانون در کشورهای مختلف می‌شود و مبانی حقوقی که بر آن متصور است متفاوت است. این که قوانین موجود تا چه حد از کارایی برخوردار هستند، تا چه حد نیازهای واقعی جامعه را برطرف می‌کنند، چقدر برخواسته از مطالبات همه شهروندان هستند نه یک گروه خاص، به چه میزان از غنا و قوت لازم برخوردارند و جامعیت آن چقدر است از موضوعات قابل بحث است. شاخص حاکمیت قانون در مدل حکمرانی به محتوای قوانین و مواردی که در بالا ذکر شد توجهی ندارد؛ گویی هر قانونی که به‌خوبی بر کشور حاکم باشد و بر همگان اجرا شود قابل قبول است. در حالی که در برخی کشورها قوانینی وضع شده‌اند و جاری هستند که حقوق انسان‌ها را پایمال می‌کنند. حتی می‌توان گفت عامل برخی از سوءعملکرد نظام حکمرانی ریشه در برخی از قوانین جامعه دارد. بنابراین قوانینی باید بر دنیا و کشورها حاکم باشند که از مشروعیت لازم بر اساس معیارهای پذیرفته‌شده از سوی آحاد جامعه برخوردار باشند و شاخص حاکمیت قانون بهتر است بر مبنای حاکمیت قوانین مشروع سنجیده شود و کشورهایی که دچار ضعف قوانین هستند و یا قوانین آن‌ها مشروع نیستند نباید از امتیاز برخوردار شوند. یکی از موضوعات مورد توجه در مدل حکمرانی خوب، اثربخشی دولت است که به‌عنوان یک شاخص در نظر گرفته شده و مورد سنجش قرار می‌گیرد. این در حالی است که به موضوع کارایی دولت توجه نشده است. از نظر مفهومی، کارایی به‌معنای انجام دادن درست کار و اثربخشی به‌معنای انجام دادن کار درست است. دغدغه کارایی این است که چگونه کارهایی که هم‌اکنون انجام می‌شود بهتر و با اتلاف کمتر انجام شود و دغدغه اثربخشی این است که آیا کارهایی که هم‌اکنون انجام می‌شود دقیقاً همان کارهایی است که باید انجام شود یا باید به سراغ کارها و فعالیت‌های دیگری رفت. در حقیقت کارایی

و اثربخشی یکدیگر را تکمیل می‌کنند و در نظر گرفتن هر یک بدون دیگری می‌تواند نقص تلقی شود. سنجش میزان اثربخشی دولت کاری بسیار ارزشمند در مدل حکمرانی است اما این کار با ارزیابی کارایی دولت دوچندان خواهد شد. هرچند شاخص پاسخ‌گویی و حق اظهارنظر از ارزش بالایی برخوردار است اما کامل نیست. برای این‌که حکمران پاسخ‌گو باشد لازم است مسئولیت اقدامات خود را بپذیرد. تعداد زیادی از کشورها، سازوکارهایی برای تعامل بین نظام حکمرانی و مردم ایجاد کرده‌اند و با این روش خود را پاسخ‌گو می‌دانند در صورتی در برابر اتخاذ تصمیمات نامناسب و بحران‌هایی که ناشی از سوءعملکرد حاکمان است به راحتی عبور می‌کنند و موضوع را با چند مصاحبه و پروپاگاندا تمام می‌کنند؛ گویی وظیفه آن‌ها به همین امر خلاصه می‌شود و مسئولیت دیگری متوجه آن‌ها نیست. در شرایطی که در برخی کشورها ضعف شدیدی در این‌باره وجود دارد گنجاندن مفهوم مسئولیت‌پذیری در کنار شاخص پاسخ‌گویی و حق اظهارنظر ضروری به نظر می‌رسد.

نقد جدی که امروز بر بسیاری از نظام‌های حکمرانی دنیا وارد است دخالت در حوزه عمومی و حوزه خصوصی است. این موضوع نه تنها در نظام‌های حکمرانی توتالیتر شدت دارد بلکه در سیستم‌های دموکراتیک و لیبرال مدعی آزادی و دولت حداقلی نیز رواج دارد. در سپهر عمومی، شهروندان در شرایطی آزاد، دور از تحمیل و اجبار، امر عمومی را مورد بحث قرار داده و نظرات هم را مورد ارزیابی قرار می‌دهند و این‌گونه، امکان رسیدن به یک توافق جمعی واقعی را به حداکثر می‌رسانند. از سوی دیگر، دولت‌های امروزی به بهانه‌های مختلف حقوق انسان‌ها را پایمال کرده و در حوزه خصوصی آن‌ها نیز مداخله می‌کنند. نمی‌توان کشوری را در دنیا دارای حکمرانی خوب دانست در حالی‌که به میزان تعهدش به عدم دخالت در حوزه‌های عمومی و خصوصی شهروندان توجه نکرد. این شاخصی است که جای خالی آن در مدل حکمرانی خوب نیز به چشم می‌خورد.

References

- Aaron, R (2016). *The basic stages of the course of thought in sociology*. Translated by Mohammad Bagher Parham, Tehran: Scientific and Cultural Publications. (In Persian)
- Abbas Tabar Firouzjah, H; Barzegar, I (2006). "Farabi's political thought based on Spriggans' research method". *Law and Policy Research Quarterly*, 8th year, No. 21, pp. 53-78. . (In Persian)
- Adler, J, A. (2012). *Chinese religions*. Translated by Hasan Afshar, Tehran: Markaz Publishing House. (In Persian)
- Agha Nazari, H (2004), "Economic justice from the point of view of Plato, Aristotle and Islam", *Islamic Economy Journal*, fourth year, pp. 63-78. . (In Persian)

- Akram, Z; Wajid, S; Sarwar, S; Mahmood, T(2011). Impact of poor governance and income inequality of poverty in Pakistan. *Far East Journal of Psychology and Business*, 3, 43-55.
- Arendt, H (2008). *Revolution*. Translated by Ezat-oleh Foulavand, Tehran: Khwarazmi Publishing House.
- Aristotle (1998). *Nicomachus ethics*. Translated by Mohammad Hasan Lotfi, Tehran: New Design. (In Persian)
- Bakshaishi Ardestani, A (2004). *The historical course of political thoughts in the West from Plato to Nietzsche*. Tehran: Avai Noor. (In Persian)
- Bloom, W, T (1994). *theories of political system; Classics of political thought and new political analysis*. Translated by Ahmed Tadayon, Tehran: Aran Publications. (In Persian)
- Castoriadis, C (2002). *Democracy as Procedure and Democracy as Regime*. Wiley online Library.
- Danaei Fard, H et al. (2012). Transformation in national welfare: Does good governance play an important role? *Management researches in Iran*, volume 16, number 4, pp. 45-62. (In Persian)
- Delangizan, S et al. (2017). "*The effect of governance quality, urbanization rate and economic freedom on income inequality*". The first international conference on economic planning, sustainable and balanced regional development, University of Kurdistan. . (In Persian)
- Giddens, A(1994). *Sociology*. Translated by: Manouchehr Sabouri. Tehran: Ney Publishing.
- Greb, E, J(1994). *Social inequality: the views of classical and contemporary theorists*. Translation: Mohammad SiahPosh and Ahmadreza Ghoravizad. Tehran: Moaser Publishing. . (In Persian)
- Hegel, G, W, F(2001). *Elements of the Philosophy of Right, Grundlinien der Philosophie des Rechts oder Naturrecht und Staatwissenschaftim Grundrisse*, trans. S W. Dyde(ed), Ontario: Batoche Books.
- Hobbs, T (2001). *leviathan Translated by Hossein Bashirieh*, Tehran: Ney Publishing.
- Houeninvo, G, H (2014). *Does good governance improve public health expenditure-health outcomes nexus? New empirical evidence from Africa*. <http://hdr.undp.org/en/data>
- Jamali, H; Manochehri, A (2001). "A reflection on Kant's political philosophy". *Useful Letter*, Volume 7, Number 25, pp. 208-183.
- Kamali, A (2000). *An introduction to the sociology of social inequality*. Tehran: Samt Publications. (In Persian)
- Kar, S; Saha, S (2012). Corruption, Shadow Economy and Income Inequality: Evidence from Asia, *Discussion Paper*, No. 7, 106.
- Khosrovabadi, M et al (2016). "The relationship between good governance and income inequality in selected countries of Southwest Asia and member countries of economic cooperation and development". *Social Welfare Quarterly*, Volume 16, Number 61, pp. 181-212. (In Persian)
- Kraib, Y (2003). *Classical social theory* (an introduction to the thought of Marx, Weber, Durkheim and Simmel). Translated by Shahnaz Mosamaparast, Tehran: Agah.
- Laclau, E; Mouffe, C (2001). *Hegemony and socialist strategy*. London: Verso, second edition. p. xv.
- Locke, J (2008). *A treatise on government*. Translated by Hamid Azdanlou, Tehran: Ney Publishing.

- Marcuse, H (2011). *Repressive tolerance in critical sociology*. Translated by Hassan Chavoshian, Tehran: Ame Publishing.
- McPherson, C. B (2003). *Three faces of democracy*. Translated by Majid Madadi, Tehran: Digar publication.
- Mazloun Khorasani, M; Azimi Hashemi, M(2012). "Development and Social Inequalities in India". *Quarterly Journal of World Studies*, Volume 1, Number 2, pp. 7-48. . (In Persian)
- Mohajer Sheikhi, A; Debiri Mehr, A(2018). Examining critical views on Francis Fukuyama's theory of the end of history. "*Quarterly Journal of Political and International Studies*", 8th year, number 35, pp. 389-351. (In Persian)
- Nowzari, H, A; Imani, A (2018). Democratic aspects of the ideal political system in the political theory of Kant and Habermas, "*Specialized Quarterly of Political Science*", year 14, number 44, pp. 209-235. . (In Persian)
- Rawls, J(2013). Political liberalism. Translated by Musa Akrami, Tehran: Sales edition
- Rousseau, J, J (2018). Social contract. Translated by Morteza Kalantarian, Age Publishing.
- Russell, B (2006). The power. Translated by Najaf Daryabandari, Tehran: Khwarazmi Publications.
- Russell, B (2015). *History of western philosophy*. Translated by Najaf Daryabandari, Tehran: Flight Book.
- Shafique, S; Haq, R (2006). Governance and Income Inequality. *The Pakistan Development Review*, 4, 751-760.
- Smith, A (1977). *Wealth of nations*. Translation by Cyrus Ebrahimzadeh. Tehran: Payam.
- Sumarto, S; Suryahadi, A; Arifianto, A (2004). Governance and Poverty Reduction: Evidence from Newly Decentralized Indonesia. A paper from SMERU Research Institute, 1, 1-43.
- Tohidfam, M (2012). "The necessity of freedom and the rule of law in Hayek's thoughts". *International Relations Studies Quarterly*, 18 series, pp. 47-73.
- Uddin, A (2010). Impact of good governance on development in Bangladesh: A study. Master's Thesis in Public Administration, Institute of Society and Globalization Roskilde University.
- Virmanim, A; Sahu, S; Tanwar, S. (2006). Governance in the province of public goods in south asia. *International economic relations*, 64, 1-43.
- Waldron, J (2018). *Legislation: concepts, theories and principles*. Translated by Hasan Vakilian, Tehran: Moaser View.
- Zarei, M, H; Babakhani Ghazi Jahani, F (2016). "Sociological investigation of the factors and obstacles to the realization of the rule of law in France in the 18th century". *Journal of Social Analysis of Social Order and Inequality*, Volume 8, Number 1, pp. 1-48. (In Persian)